

TRANSILVANI'A.

Fóia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.

Acésta fóia ese câte 2 cóle pe luna si costa 3 florini val. austr., pentru cei ce nu sunt membrii asociatiunei.
Pentru strainatate 9 franci (lei noi) cu porto postei.

Abonamentul se face numai pe câte 1 anu intregu.
Se abonédia la Comitétulu Asociatiunei in Sibiiu, séu prin posta séu prin domnii colectori.

Sumariu: Museulu istoricu si archeologicu din Temisiór'a. Caletorii in interesulu sciintiei. Cercetari ulterioari in Oradea-mare. (Urmare si fine). — Ajutoria numerate in bani de càtra unu episcopu românescu la purtarea resboiului Austriei cu Napoleonu I. in a. 1809. — Documentu din 1806 despre spionarea romàniloru si prinderea scrisoriloru românesci. Sumariulu decretului presidiale. — Dupa 36 de ani suvenire la reuniunea femeiloru romàne din Brasiovu. — Unele pareri despre gradulu de cultur'a alu poporului românescu. — Câteva cugetari despre starea nòstra economica si culturala. — Schitie din istori'a literaturiei romane de V. A. Ureche. — Concursu la stipendie. — Anuntiu de abonamentu.

Museulu istoricu si archeologicu din Temisiór'a. Calatorii in interesulu sciintiei. Cercetari ulterioari in Oradea-mare.

(Urmare si fine).

Trei Dacii. Dacia Malvensis.

Istoriciloru este prea bine cunoscuta confusiunea in care se mai afla ici-colo incà si pàna astadi cestiunea despre cele trei Dacii. Ací diversele hipotese isi aflara câmpu largu de discussiuni, pentrucà mai la urma se dispara un'a dupa alt'a. Se dice cà unulu din istoricii Banatului, adeca Grisellini a fostu celu de àntàiu, care fàra cà se produca probe istorice, a inpartitu Daci'a vechia in Alpestris, Mediterranea et Ripensis, éra pe acésta l'au urmatu altii pàna la cei mai dincóce si anume pàna la L. Bòhm citatu mai in susu. In cursulu aniloru s'au descoperitu inscriptiuni cu Tribus Daciis si Trium Daciarum; din atàta inse nu se putea afla nici numele celoru trei provincii, in care imperatorii voru fi desfacutu statulu monarchicu alu Daciei, nici partile de teritoriu cercumscrisu pentru fie-care din ele. In fine esira la lumina inscriptiuni cu câte trei nume, adeca Dacia Apulensis, Auraria, Malvensis; mai de curendu inse si mai virtosu dupa studiu si cercetari de ani indelungati ale dlui Carolu Torma se aflà si Provincia Porolissensis cu capital'a sa Porolissum, toema susu in partea septemtrionala a Transilvaniei pe teritoriulu comunei de astadi Moigrad in comitatulu Salagiu.

S'a mai escatu inca si alta neintielegere grea mai alesu in capetele acelora, cari amestecau in scrierile loru inca si Daciile lui Aurelianu din Mesi'a cu Daci'a lui Traianu. Acésta neintielegere din urma a descurcat'o dintre scriitorii nostrii romàni eruditulu domnu canonicu

Ioanu M. Moldovanu vechiu profesoru si directoru de liceu in scrierea sa polemica din anulu 1873*).

Inse care a fostu Dacia sau Provincia Malvensis? Atàtea inscriptiuni vorbescu si de câte unu procuratoru: (Caesaris) Trium Daciarum Apulensis, Aurariae, Malvensis, prin urmare acésta a existatu alaturea cu celelalte doue parti, inse unde? Dn. Antoniu Boleszny unulu dintre membrii societatiei archeologice dela Temisióra in Buletinulu din 1884 fasc. III. se încerca se probe die, cà Dacia Malvensis s'a numitu totu teritoriulu Banatului de astadi, alu Banatului numitu odinióra alu Severinului mai târdiu alu Craiovei, precum si totu teritoriulu cunoscutu pàna in dilele nòstre sub nume de Munteni'a, éra capital'a acelei provincii dice elu cà a fostu Drobeta situata in regiunea comunei Turnu-Severinului. Acilea Boleszny ia in ajutoriu câteva inscriptiuni din Neigebaur, Ackner, Borghesi si a. In càtu pentru municipiulu Drobeta temeuriile densului se potu accepta; éra cele aduse in favórea teritoriulu Daciei Malvensis mi se paru cam problematice. Se speramu cà archeologii voru reusi prin necurmatele loru cercetari cà se scótia si ací adevèrulu intregu la lumina. Pentru situatiunea cetatiei Drobeta in aceea parte a Daciei dissertantele se provóca la descoperirile facute de generalulu austriacu Hamilton fostu gubernatoru alu Banatului, care pe la anulu 1736 aflase in regiunea bailorulu Herculanu multe pietrii votive publicate de archeologulu Caryophilus la Vien'a in 1737 sub titlu De Thermis Herculanis nuper in Dacia detectis, éra intre acelea si o pétra de mormentu pusa unui Decemvir Municipii Drobetae, copiata cu erori de Grisellini, dara corésa de Mommsen sub Nr. 1579. Cà Drobeta fusese nu numai colonia simpla, ci municipiu

*) A se vedea: Spicuire in istori'a baserecesca a Romaniloru, respunsu la Contra-critic'a domnului N. Popea de Ioane M. Moldovanu Blasiu 1873. Pag. 81.

importantu, Boleszny probédia între altele si cu inscrip-tiunea luata de pre o pétra patrata descoperita la Cas-trum de lângă Severinu, unde elu o aflase aruncata la o parte in gradin'a publica. De sí literele sunt tocite si anevoia de cititu, B. dice că le-a descifratu asia :

IMP. CAES. DIV.
HADRIANI FIL.
DIVI. TRAI. PART.
NEPOT. DIVI. NERV.
PRONEPT. AELIO HA
DRIANO ANTONI
NO. AUG. PIO PONT. MA
XIM. TRIB. POT: VIII.
IMP. II. COS. III. PR
RESPUBLICA MVN.
HADRIANI DROBET
DEC. DEC.

Archeologii din Romani'a, cari cunoscú aceea pétra dela Severinu, voru scí se ne spuna, daca copi'a luata de către archeologulu din Banatu este sau nu autentica.

Intr'aceea Boleszny dupace pune mare temeu pe demonstratiunile sale si dupace visitase de câteva ori atátu regiunea dela Severinu si cea dela Mehadia si Orsiov'a giuru inpregiuru, apoi cu chart'a Peutingeriana si cu geografi'a lui Ptolomeiu in mâna plecà mai departe prin Banatu in susu pe urmele unui altu drumu alu Romei, si afla printe munti si dealuri pâna la Caransebesiu optu cástre si municipie romane, cu alte cuvente, elu ne presenta unu teritoriu locuitu fórte desu de colonii romane. Acelea castre, fortaretie, turnuri cu colonii si municipie le pune B. in ordinea acésta: 1. Castrum Severinum dincóce de capulu podului Traianu cu municipiulu Drobeta; 2. Castrum Tierna si colonia; 3. Ad Mediam castrum si colonia, despre care totu Boleszny řinuse una alta dissertatiune istorica in acelasi anu 1884 spre a proba cu citate numeróse, că ceea ce se numise odinióra Ad-Mediam, dupa multe vécuri ridicându-se acolo una alta for-tarétia s'a numitu Mihald, care obvine in multe do-cumente din dilele regiloru Carolu Robert si Ludovicu I., din ale lui Ioanu Corvinu si dupa aceea, éra dela unu timpu incóce se numesce Mehadia; prin urmare cei cari cercetédia ruinele din acea regiune, au se fia cu mare luare aminte că se nu confunde pe cele remase din timpulu Romaniloru cu altele mai târdie. Intr'aceea si B. cá si Frid. Pesty in scrierea sa despre districtele vechi romanesci din „Comitatulu Severinului*) amesteca si afirmatiuni hipotetice, caroru anevoia se póte da cre-diementu.

Alu patrulea Castrum ilu numesce B. Praetorium, care ar fi fostu situatu la distantia numai de trei kilom. dela Mehadia între riurile Bolvasnitia si Bela-Reka.

Alu cincilea Ad Pannonios, pe care B. ilu afla între comun'a Cornia, unde este si gara de cale fe-rata si între Domasnia pe hotarulu in care s'au aflatu unele resturi romane.

Alu sieselea Gaganis castrum si colonia, B. le afla la comun'a montanistica Ruska pe partea in care intra riuletiulu Rusca in Temesiu, unde dice den-sulu că a descoperitu fundamentele si mai multe ruine din fortarétia, anume pe loculu care este proprietate a unui romànu anume Dum'a Dumescu.

Alu sieptelea Masclianis, care pe chart'a Peu-tingeriana e pusa la distantia de 14 mii pasi romani (XIII millia passuum), adeca 28 mii pasi simpli de ai nostrii sau circa 19 kilom., B. ilu pune între comunele bana-tiene Slatina si Sadova vechia, pe unde se mai vedu resturi din altu drumu alu Romei care ducea totu către Caransebesiu respective spre Tibiscum sau Zsupa de astadi. Totu pe aci se întinde si unu siantiu lungu de origine misteriósa pâna ce voru reusi a'lu cercetá mai de aprópe. Totu pe acolo se aflase si o pétra de mor-mentu, a carei inscriptiune o descifrase Ackner si a fostu pusa AELIO ARIORTO omoritu de banditi in etate de ani 57, precum fusese omoritu si Bassus fostu Quaestoru in Drobeta.

In fine alu optulea Tibiscum atátu cá Castrum câtu si ca Municipium. Despre acésta localitate au fostu multe dispute între archeologi si historici razimate mai totu pe ipotese, pâna cându in anulu 1875 Dr. Teodoru Ortway dela Pressburg cá membru ce este alu Academiei maghiare, esindu cu unu studiu alu seu ci-titu in un'a din siedintiele ordinare, spulberà câteva ipotese si reversà lumina mai multa de câtu erá pâna acilea, preste cestiunea disputata. Ortway se încerca între altele se probedie, că cu nume de Tibis-cum au fostu odinióra doue colonii si respective muni-cipii de ale Romei in partea Daciei numita astadi Ba-natu, adeca una colonia mai mica, unde stà in véculu nostru cetatea Temisióra. pe alu carei teritoriu inca s'au aflatu multe obiecte antice anume monete de ale im-peratoriloru s. a. In câtu pentru celalaltu Tibiscum si-tuatu la drumulu militariu alu lui Traianu între riurile Bistra si Temesiu, Ortway produse pentru opiniunea sa si o inscriptiune pe care avuse norocu că se o descopere in anulu 1872 in gradin'a unui romanu la Caransebesiu, printre multele ruine care se afla acolo mai alesu in partea de susu a orasiului, pe strade, in curti si gra-dini; se pare inse că inscriptiunile de si voru fi existatu, in 1500 si mai bine de ani au. disparutu. Pétr'a de marmora in lungime de trei urme si 6 policari, in gro-sime 2" are inscriptiunea bine conservata de coprinsulu urmatoriu:

I. O. M. D.
IULIUS
VALENTIN.
LAMEN M. T.
PRO SALUTEM
SUAM SUORUM
QUE OMNIUM
CONTUBERNIALIUM
V. L. M. P.

*) Pesti Frigves A Szörényi Bánság története.

Sau întregita asia :

Jovi optimo maximo Dolicheno. Iulius Valentinus Flamen Municipii Tibisci. Pro salutem suam (sic) suorumque Contubernialium votum libens merito pusuit*).

Pe lângă regiunile și localitățile insirate până acilea după cercetarile făcute de către arheologii societății dela Temisórá s'au mai putea numi foarte multe altele, în care s'au aflat urme sigure de locuința și de domnia română, de unde apoi se vede, în ce proporțiuni mari a fost colonizată și această parte a Daciei; scopul meu înseamnă nu a fost și nu poate se fi în casul de față altul, decât numai o scurtă recenziune a unor studii și disertațiuni aflate în Buletinele desu numitei Societăți, pentru că prin această se trage atențiunea barbatilor competenți în materia lucrărilor acelei societăți. M'am ținut obligat a face această cu atât mai virtuos după ce am reflectat la o epistolă alui T. Mommsen, către Dr. Ortway, în care acela regreta că nu poate folosi scrierile tiparite în limbă magiara cu totul necunoscută la alte popoare.

Podul lui Traianu; turnul și cetatea lui Alexandru Severu; turnul din evul mediu și turnul de acum alu Severinului.

Înca numai câteva cuvinte despre acestea monumente și apoi am terminat cu recenziunea. Voi se dicu, că unii membri ai societății arheologice dela Temisórá nu s'au pregetat a s'au întinde cercetarile lor și în Romani'a. Din toate vomu numai acilea unu studiu esit totu din pînă susu numitului dn. Ant. Boleszny publicat în Buletinul din 1880 fasc. III. despre Turnu Severinului. Dr. Boleszny este parochu catholicu de multi ani în Orșova, are poporeni și la Turnu-Severinului, pe cari i vizită desu. În anul 1871 venind renumitul profesoru Desjardins a luat lângă sine și pe B. cu scopu de a vizita totu ținutul dincoace și dincolo de Dunare, adică pe la Severin și la Cladova. De atunci B. s'au pus cu totu adinsul pe cercetări ulterioare și pe adunare pe documente până cându a reusit că se s'au complinescă studiul seu publicat sub titlul de mai susu. B. cunoșce și cită pe istoricii căți au scrisu despre podul lui Traianu și despre cetatea lui Alexandru Severu; începându dela Francke și Sulzen, cari au cantat cu totu airea, podul lui Traianu, până la cei mai dincoace, caroru le ajutate natur'a în anul 1858 și 1863, — că se vede cu ochii lor capetele pilastrilor după ce scadiusera foarte tare apele Dunarei. Eu asi dorî că se reflectam și la acelu studiu alu lui Boleszny, ce se întinde pe vre-o 12 pagini și se împarte în trei capitule. Pe lângă unele temeuri nouă, bune, relative la turnu și la municipiu are și B. unele conjecturi trase de peru, adică de acelea de care nu e scutit nici unu scriitoriu din aceea classă de ómeni, cari voiescu se degrade știința pură la con-

*) A se vedea: Tibiscum helyfekvése. Forrásk és egy újabb feliratos emlék, valamint közvetlen helyszemlélet alapján. Irta Dr. Ortway Tivadar Akadémiai tag. Egy térképpel és több rajzal. Budapest 1876. Pag. 48.

dițiune de servitóre a politiceii militante, care sufere de morbulu fanaticismului nationalu.

Dela Temisórá luându calea pe la Aradu, unde érași recomandu că și alti romani caletori se stea spre a se informa despre starea romanilor, am trecut érași la Oradea mare, spre a mi continua studiul începutu în tómn'a anului 1884, alu carui resultatu avusem onóre a lu transmite academieii în Iuniu 1885 într unu volumu de manuscripte decopiate în partea lor cea mai mare din chronice maghiare pe care le citase G. Sincai, dară fără a cutedia de frică censurei se le folosésca cum ar fi voit și cum cere adeverulu istoricu. În anul acesta avui în vedere unele chronice Mspte latinesci, pericope și acte aflate în opurile cele mai rari, adunate totu de Georgie Sincai, foarte necesare pentru istoria noastră; în fine aflai cu cale a luá în copia unu numeru respectabile de acte oficióse, mai alesu imperatesci, relative la fatalile certe și persecutiuni religióse inversiunate, câte s'au întemplat mai fără precurmăre în cursu de o sută și mai bine de ani, adică până la imperatul Iosifu II. în Ungari'a și în Transilvani'a, între diversele confesiuni religióse spre dauna nespusa a popóralor locuitoare în acestea țeri.

Am adunat și astadata unu volumu bunicelu de manuscripte; imi permitu înse a observa, că în arhivele dela Oradea mare ar afla unulu și doi istorici materialu nu pentru 2—3 septemani, ci pentru anul întregu, chiar și în casu cându s'ar margini numai la materialu necesariu pentru istoria noastră.

Sibiiu, în Februaru 1886.

(După Analele Academiei române Tomu VIII Sectiunea I. 1886).

G. Baritiu.

Ajutoria numerate în bani de către unu episcopu românescu la purtarea resboiului Austriei cu Napoleonu I. în a. 1809.

Episcopulu care numerase la cass'a armatei imperiale într unu anu două sume, a fost Ioan u Bobu, episcopulu fagarasiului cu resiedința în Blasiu. Sum'a de 37,644 fl. o numerase pentru clerulu seu spre a lu scuti de acea contributiune bellica; éra 20,000 fl. ia numerat pentru sinesi. Prin cerculariulu ce urmédia acilea, gubernulu adeveresce primirea acelu sume și face cunoscutu auctoritatilor administrative, că n'au se mai céra alta contributiune dela preotii greco-catolici după veniturile lor din parochii, că ci au platit episcopulu lor diecesanu pentru toti; înse după moșiile lor private trebuie se dea ajutoriu, precumu dau și nobilii privilegiati.

Nr. 5147. Sacrae Caesareo-Regiae et Apostolicae Majestatis Magni Principis Transilvaniae et Sicularum Comitum, Domini Nostri Clementissimi Nomine.

Prudentes ac Circumspecti Nobis Benevoli!

Salutem et Gratiae Caesareo Regiae Incrementum.

Fogarasi Püspök Bob János ö Excellentiája az Unitus

Clerus részére kiadott Capitálisok Interesséből 37.644 R. forintokat 's $3\frac{1}{4}$ krajczárokat, részszerint a mostan felállandó Insurrectio költségeinek pótlására, részszerint pedig Hadi segítségre Clérussa nevében oly móddal: hogy azon Clerus többel ezen Insurrectióra téendő költségekre nézve ez úttal ne terheltessék; maga részéről ezenkívül 20,000 R. forintokat hasonlóképpen a felyül megirt végekre ajánlván, erről Kegyelmetek oly hozzáadással tétettnék bizonyosokká, hogy a kerületyekben lévő Graeco-Catholicus Clerusnak egyházi jószágaira és jövedelmeire nézve az Insurrectio költségeivel tovább ne terhellyék; mindazonáltal, az Papok által nemesi jussal biratott Jóságok ide nem értettnék.

Sic facturis Altefata sua Majestas, benigne pensensa manet.

E regio Magni Ppatus Transilvaniae Gubernio. Claudiopoli: Die 10-a Iuly 1809.

G. Comes Bánffy m. p. Alexius Cseréi m. p.
secretarius.

Collata.

Unu actu gubernialu precum este acesta, nu póte fi intielesu in dilele nóstre, cand si in statulu acesta tóte classele locuitoriloru sunt supuse la totu feluulu de contributiuni, taxe, accise, aruncaturi, cotisatiuni etc. Spre a'lu intielege, avemu se aflamu din istori'a tieréi, cà pàna in a. 1848 nobilimea si preotimea tuturoru confesiuniloru privilegiate nu plateau nici-o contributiune la statu si nu purtau nici alte sarcini publice, nici nu erau obligati a sierbí in armata. Tóte acelea greutati le purtá pe cerbicea sa numai poporulu tieranu si locuitorii celoru mai multe orasie. Numai in epoce de cumpana grea, in pericole extraordinarie monarchulu daca voiá se aiba ceva ajutoriu dela castele privilegiate si dela cleruri, trebuia se convóce diet'a compusa aprópe numai din aristocrati, sè se pórté cu acestia frumosielu, cà se'i induplece a votá si din partea loru si a cleruriloru ceva ajutoriu in bani cu titlu de subsidiu, nu de contributiune, dare, biru, cà-ci acestea espressiuni aplicate la classele privilegiate erau considerate cá nelegiuite si vatamatóre de drepturile aristocratiei. Clerulu romaniloru greco-catolici inca ajunsese din véculu alu 18-lea, de-si intre mari greutati, cá se fia renumeratu intre clerurile privilegiate, prin urmare preotii scutiti pentru persónele loru de contributiuni si de inrolari sub arme. Erá si atátu unu mare bine in acelea timpuri, in care numai classele privilegiate representau tier'a si statulu, si numai acelea trageau tóte folósele din trénsulu; preste acésta locuitorii mai erau separati si clasificati inca si dupa confesiuni religióse si biserici indigenate sau cum se mai numiau recepte, si in confessiuni tolerate, ai càroru marturisoru nu se bucurau de nici-unu dreptu politicu si de prea puçine drepturi civili.

In comparatiune cu veniturile colossali ale episcopiloru r. catolici din Ungari'a, cele doue sume numerate de episcopulu Ioanu Bobu statului in 1809 pre cându imperatulu Napoleonu ocupase a dou'a óra Vien'a, nu aru trage multu in cumpan'a istoriografului, daca nu

s'ar scí, cà episcopi'a (astadi mitropoli'a) greco-cat. dela Blasiu este dela infiintiarea ei multu mai reu dotata decâtu ori-care alt'a din acelea, de-si numerulu diecesaniloru sei trecea preste 600 de mii chiaru si inainte cu 80 de ani, prin urmare cà episcopulu avea se copere multime de lipse abia mai cunoscute in dilele nóstre, se faca biserici pe unde sau nu erau de locu, sau se aflau in ruine, se adune fonduri, se dea si pàne la vre-o 200 de scolari s. a. s. a. La mórtea lui Bobu intèmplata in 2 Oct. 1830 in etate de 91 de ani, ai episcopiei sale alu 47-lea, fondurile episcopiei vechi si mai noue ajunsesera pána la sum'a de 400 mii florini moneta conventionala, dupace s'au perdutu mari sume prin bancrotulu de statu din 1811 si dupace episcopulu fusese silitu a mai numerá si alte ajutórie la statu. G. B.

Documentu din 1806 despre spionarea romaniloru si prinderea scrisoriloru romanesci. Sumariulu decretului presidiale.

Revolutiunea locuitoriloru Serbiei contra turciloru se incinsese sub conducerea lui Georgie Cerni. Imperatului Austriei Franciscu I. i se face cunoscutu, cà de acea revolutiune se bucura nu numai popórale slave Bulgarii si Bosniacii, dara si Romanii si cà se inarmédia; mai departe cà acea resculare a Serbiloru aru fi produsu o miscare considerabila a spiriteloru si intre locuitorii de legea gr. or. neunita din tierile monarchiei. Deci imperatulu demanda Gubernatorului Transilvaniei prin Cancelari'a curtiei, cá se priveghiedie cu tóta agerimea asupr'a acelu locuitori. Gubernatorulu Georgie comite Bánffy se adressá càtra prefectii districtelor de càtra fruntariile tieréi cu acestu ordinu presidiale strictu secretu, prin care'i obliga, cá se urmarésca cu mare prudentia mai virtosu pe preotii neuniti, pe calugari, pe negutiatorii greci si preste totu pe locuitorii dela margini, cari mergu, vinu si stau in comunicatiune cu suditii turcesci, sub cari se intielegu si locuitorii principatelor romanesci; inse numai pe sub màna, pentru-cà cei spionati nu cumva se observe ca li se calca in urma. In càtu pentru corespondentiele celoru spionati Gubernatorulu descopere prefectiloru, cà s'a datu ordinu secretu si magistriloru dela poste, cá se țina in evidentia pe tóte càte vinu si mergu spre tierile turcesci, si de càtóri aru avea vreunu prepusu se le transmita la prefectii districtelor cá se le desfaca si cetésca; apoi pe cele innocente se le restituie, éra pe cele care li s'aru parea periculóse se le inaintedie dreptu la Gubernatorulu. Mai virtosu scrisorile carturariloru se fia urmarite de aprópe.

Textulu latinescu este acesta:

669. Generose Domine!

Prout Suae Majestati Serenissimae innotuit, non solum omnes slavae originis Nationes in vicino Turciae Regno degentes semet armis instruunt, atque in hac re nominanter Bosniaci, Bulgari atque Valachi peculia-

rem fiduciam in famosum Serviae Ducem Georgium Cserni collocantes, se invicem cointelligenter habent: verum praeattacta circumstantia apud Disunitos etiam in Ditionibus Caesareo-Regiis existentes notabilem impressionem fecisse videtur, quae necessarium reddit, ut in actus et corespondentias hujatum quoque Disunitorum peculiaris attentio convertatur.

Quosuper Dominationem Vestram in sequelam litterarum Aulico Praesidialium sub 25-a superioris mensis Octobris ad me exaratarum, officioso, et maximo sub secreto eum in finem instruendam esse duxi, quatenus adhibita prudenti vigilantia, et attentione singulari praesertim in disunitos Popas et Monachos, Mercatores graecos, et Incolas ultro citroque in vicinas Provincias commeari solitos Homines dirigenda ad detegendas, antevertendas, et pro rerum circumstantiis opprimendas politicas Correspondentias, tollendamque inter hujates, et turcicos subditos noxias, et rationabiliter suspectas connexiones conferre adlaboret.

Ad assequendum hunc scopum praeprimis, et ante omnia necessarium esse videtur, ut Dominatio Vestra in actus, et nexum hujatum Incolarum in confiniis habitantium sub manu, et cum evitacione omnis hac in parte rumoris, aut strepitus medio probatae fidei et dexteritatis subordinatorum suorum ad id idoneorum caute, ac sedulo attendi curet, de omnibus vero attentionem merentibus circumstantiis illico ad me referat.

Nec minus interest, ut illi hujatum Incolarum qui cum Turcicis subditis corespondentiam litterariam fovent, genuine constant, quoad suspectam autem Correspondentiam requisita certitudo obtineatur.

Prout igitur singuli Postae magistri in cursu Postalium confiniario constituti medio ordinum sub hodierno ad supremam Postarum Praefecturam datorum eo inviati exstiterunt, ut concernentes supremos ac Primarios officiales tam de litteris versus Turcicum exaratis, quam etiam de illis, quae abinde adveniunt, absque eo, quin res ad aliorum quorumvis notitiam perveniat, certos reddere, ac eisdem, si ab ipsis desideraretur, ipsas quoque litteras habito usu iterum restituendas, extradare haud intermittant: Ita Dominatio Vestra accepta praevis similibus corespondentiarum notitia juxta cognitum sibi corespondentium Characterem, et statum dijudicabit, an et quales ejusmodi litterarum fundatae cuidam suspicioni subesse possint? ac in casu reipsa intercedentis suspicionis concernentes litterae a Postae Magistro recipiendae, nullaque interposita mora, ad me promovendae erunt. Qui caeteroquin solita observantia maneo.

Praetitulatae Dominationis Vestrae.

Obligatus

Claudiopoli die 8-va Novembris 1806*.)

G. Comes Bánffy m. pr.

*) Copiatu dupa unu originalu, care se afla in mán'a nóstra. De altmentrea acestu ordinu secretu de spionagiu si

Dupa 36 de ani.

Suvenire la Reuniunea femeiloru române din Brasiovu

Intru intielesulu §-fului 4 alu statuteloru Reuniunii femeiloru romane, Membra activa a Reuniunii póte fi ori care femeia, care va numerá pe fie-care anu celu mai putieniu 1 fl. v. a. la fondulu Reuniunii, si cu atátu mai virtosu acelea, care 'si voru capitalisa acea tacsá depunendu la cassa odata pentru totdeauna o suma corespundietóre, dupa care sè se póta trage venitu siguru analogu tacséi ce numera. In anii dintei ai infiintarii acestei Reuniuni au numeratu la fondulu ei câte unu capitalu din care se trage venitu anualu siguru si curatu, intre altii si altele urmatorii domni, arçhipastori si dómne:

1850.	Zoe I. Iug'a in Brasiovu M. Conv. fl:	100.—
	Sofi'a consórta a gubernatorului Transilvaniei Br. Lud. de Wohlgemuth, Sibiiu	50.—
	Stan'a Const. Belgaşoglu in Brasiovu	100.—
	Maria vid. Steriu, in Brasiovu . . .	20.—
	Zoe St. Stoic'a, in Bucuresci . . .	40.—
1851.	Baronés'a Georgiu Sina in Vien'a M. Conv.	1000.—
	Episcopulu Vas. Erdeli, in Oradea-Mare	100.—
	Episcopulu Alecs. St. Siulutiu, in Blasiu	40.—
	Archimandritulu Patriciu Popescu, in Banatu	40.—
	Const. Bicu, comerciante in Brasiovu	46.40
1852.	Raluc'a I. S. Gerasimu, Bucuresci . .	60.—
	Episcopulu Andreiu Br. de Siagun'a in Sibiiu	290.—
	Gubernat. Principe Carolu de Schwarzenberg in Sibiiu	50.—
	Capitululu gr. cath. din Oradea-mare	50.—
	Constantinu Hormuzache in Iasi*) dela mai multe cocóne din Moldov'a, care n'au voitu a se numí, doue sute nouedeci galbini imp. in auru.	
1853.	Baronés'a Ifigeni'a Sin'a Mont. Conv. fl:	140.57
	Cocón'a Elis'a G. Sturdza n. Hormuzachi dela Dulcesci, dela mai multe cocóne moldovene, éراسi care n'au voitu a se numí, 293 adeca doue sute nouedeci si trei galbini imp. in auru.	

de prinderea scrisoriloru nu a fostu nici celu de ántaiu si nici celu din urma, ci elu mai are in archivele presidiali cameradi nenumarati lovitori cu maciuc'a mai virtosu in lealitatea si in patriotismulu locuitoriloru gr.-orientali. In totu casulu acestu documentu este fórte instructivu nu numai pentru istoricu, ci si pentru alte clase de ómeni. Istoriculu va observa intre altele, cà Gubernatorulu Bánffy numera si pe poporulu romanu intre popórale slave. Red. Trans.

*) Fratele mai mare intre cei cincii frati si doue surori Hormuzachi, adeca Constantinu, Eudoxiu, Georgie, Alexandru, Nicolae, Eufrosin'a maritata Petru Petrino si Elis'a maritata Georgiesiu Sturdza mare proprietariu la Dulcesci. Not'a Red.

1854. Maiestatea Sa imperatés'a Austriei *Elisabet'a*, august'a Patrón'a a Reuniunei (in 8 Iuniu) M. Conv 750.—
 Preotés'a Maria Veli'a Tincu dela Ver-sietiu 30.—
1857. Constantinu Hormuzache dela Iasi mai trimite din nou colect'a de 60 # sie-sedieci galbini imper. in aur.
1860. Barbar'a vid. Crisanu v. a. 42.—
 Archimandritulu Patriciu Popescu din dieces'a Aradului 120.—
 Maria Dimitru Nicolau fost'a presidenta in anii de antai si un'a din cele mai zelóse matróné din Brasiovu 50.—
1861. Vasilie Erdeli Episcopu alu diecesei romànesci gr.-catolice dela Oradea-mare valuta austriaca 100.—
1863. Iancu Archimandrescu comerciante in Brasiovu v. a. 200.—
1864. Elen'a Vas. L. Popu escel. Sibiiu v. a. 20.—
1865. Romanu, Brasiovu 20.—

Pre lângă acestea sume au intratu in anii trecuti dela mai multe comune romanesci, precum din Alb'a-Iuli'a, Zlatn'a, Bistr'a, Unedór'a, Hatiegu, Orastie, Blasiu, S. Reginu, Boiti'a, Riusioru, Resinari s. a. s. a. sume dela câte 40 fl. până la câte 200 fl. m. c., eara din Bucovin'a venira totu prin staruintele illustrei familii Hormuzachi anume in anulu 1851 m. c. f. 1419.—

Numai prin asemenea caldura si devotamentu fondulu Reuniunii ajunse in stare de a cresce precum a crescutu, eara administratiunea leala 'i asigura si 'i va asigura esistinti'a si prosperarea lui.

Cam dela 1865 încóce zelulu si predilectiunea pentru acésta anteia Reuniune de femei romane in acestea tieri a inceputu a scadea, nu pentru administratiunea ei, care cu esceptiune de unele imprumutari gresite, de care se intempla si pe airea, a fostu purtata cu grija si consciintia, ci din alte cause triste, ale caroru urme se potu affá in câteva processe verbali ale comiteteloru din anii anteriori, urme care nu s'au datu uitarei nici până in diu'a de astadi. Chiaru si desbinarea romanilor ardeleni pe terenulu politicu dintre anii 1865 până càtra 1878 avuse influintia desastrósa asupr'a prosperarei acelei reuniuni, ceea ce pune la mirare pe multi; reulu inse erá vediutu si pipaitu mai alesu cându urgi'a politica erá secundata pe alocurea si de urgi'a confessionala.

Intre acelea impregiurari femeile nóstre romàne, care nici nu mai puteau stá de vorba in afacerile Reuniunei cu barbati si respective cu fratii si cu fii loru turburati si desbinati cá si cumu aru fi unii turcii si alti muscali, éra nu romani, in 1865 incercara marea cu degetulu prin urmatoriulu cerculariu alu comitetului, din care se ratacise pe la noi unu exemplariu originalu de coprinsulu urmatoriu:

„Ne place a crede, cà in dilele nóstre inca se voru affá dame iubitóre de omenime si pline de o ambitiune

nobila pentru stim'a secsului propriu, care daruite dela Ddieu si cu stare materiala mai insemnata, voidu totu odata a scapá si de incomoditatea de a ingriji pe fie-care anu pentru numerarea tacsei de membre, nu voru lipsi a capitalisá tacs'a càta numera până acum.

Deci se face stimateloru membre din Brasiovu si districtu cunoscutu, cá list'a ce se trimite spre inscriere are doue rubrice, un'a pentru tacs'a anuala, eara alt'a pentru capitalulu tacsei, pentru-cá asia se'si póta alege fie-care membra pe care rubric'a va voi; se presupune totuodata, cà membrele din afara voru binevoi a compune pentru sinesí totu asemenea lista.

Brasiovu, 15/3 Iuliu 1865.

In numele Comitetului Reuniunei femeilor romane prin

Anastasia Datcu,
presiedinta.

Eufrosin'a I. G. Ioan,
cassieritia.

Puçinu resultatu directu au avutu acestu cerculariu pentru prim'a reuniune a femeilor romane; elu inse pe lângă alte indemnari de natur'a acesteia folosi indirectu, incaldindu inimele si desteptându zelulu in femeile nóstre din alte regiuni si localitati ale tierii, pentrucá se 'si formede si ele reuniuni si societati de femei spre a realisa aceleasi scopuri sublime humanitarie si crestinesci, care se vedu respicate in statutele dela Brasiovu. Asia s'a intreprinsu dupa 1865 infintiarea de reuniune dela Oradea, care inse a datu in acei ani de unu mare desastru; mai apoi incepura se lucre clusianele si mediesienele nóstre, dupa care urmara curendu sibiienele cu energia neasteptata până atunci dela femeile romàne de càtra toti aceia, cari nu cunoscseau sentimentele, temperamentulu si mintea loru destépta dela natura. Urmara apoi si alte localitati anumite in altu Nr. alu acestui organu de publicitate. Scopulu inca nu este ajunsu preste totu, cà-ci greutatile si pedecile mai ceru lupta barbatésca; dara nu fàra cauza are romanulu in limb'a sa espressionea fòrte semnificativa: „Femeia barbata“; „ce mai femeia barbata“, in locu de a dice cá in alte limbi: femeia muncitóre, femeia laboriósã, harnica, straduitóre, diligenta, népregetatóre etc. Pentruce óre numai la femei'a romana se se aplice unu epitetu asia de semnificativu „barbata“, inca si la femei a caroru constitutiune fisica este delicata sau cum se dice filegrana? „Barbatu-seu e in stare se'si ridice nevestic'a cu o màna de usióra ce este; cu tóte acestea, femei'a lui este din cele mai barbate“.

Idea de a infinti'a la noi reuniuni indata dupa pacificarea tierii s'a nascutu in anulu 1850 din consultarile intretinute si continuate atátu in conveniri personali càtu si prin corespondentie intre barbati nostri literati càti se affau in acelea dile in deputatiunea dela Vien'a, cu cei din Sibiiu si din Brasiovu. Unii erau de parere cá se infintiamu de atunci o societate de literatura, dara curendu s'au convinsu cà sub domni'a legeri martiale societati de barbati inca pe atátu de innocente erau imposibili. Asia se facu incercare cu unu proiectu de reu-

niune femeiésca pentru creșterea și dotarea fetitelor rămasor orfane din războiul civil. Asia reusiramu. Primul proiect de statute eș din pên'a profesorului Florianu Aronu, care pe atunci scapatu din Romani'a de sub muscali, petrecea cu famili'a sa in Sibiiu. Acelu proiectu trimisu la redactorulu de atunci alu „Gazetei Transilvaniei“ dn. Iacob Murasianu, datu in discutiunea mai multora și modificatu dupa impregiurarile din acea epoca, pe urma fũ cititu intr'o adunare de femei convocata de càtra sócr'a, soçi'a și cumnat'a dsale, adoptatu de càtra femei cu bucuria fũ inaintatu la guvernulu, éra dupa intarire și datu in tipariu. (Vedi Gazet'a și Fói'a din acei ani și statutele). G. B.

Unele pareri despre gradulu de cultura alu poporulu românesc.

Facu bine acei publicisti și literati români, cari se încerca a compará gradulu culturai nóstre, cu alu celorlalte popóra conlocuitoire sau și numai invecinate; inse pentrucă se nu alunece nici la pessimismulu nici la optimismulu, se cuvine că se avemu totodata inaintea ochiloru și cauzele adeverate din trecutulu acestoru popóra, inca și din prezentulu lor, pentru care unele au inaintatu mai multu, altele mai puțin sau mai nici decum. Acelea cauze potu fi subiective, innascute, inherente naturai unui poporu, éra altele obiective, pedeci cumplite venite din afara, care se opunu progresului cu putere și violentia elementara, pe care unu poporu intregu și destulu de vigurosulu nu e in stare se le delature nici in câte o sută și mai multu de ani. Generatiunile presente ale poporulu românesculu au misiunea fórte inportanta de a cercetá, distinge și classifica tóte cauzele interne și externe care 'lu voru fi ținutu in locu, pre când alte popóra au inaintatu. Și inca nici cu atáta nu este de ajunsu. Pentru-cá se fimu drepti și siguri in judecat'a nóstra, suntemu datori a examina de aprópe și gradulu de civilizatiune alu altoru popóra, atátu din acestea tieri càtu și din altele.

Noi români ne-amu dedatu a intielege sub cuvântulu poporu mai totdeun'a numai pe clasa cea mai numeroșá a sateniloru agricultori, sau cum se mai dice Opinc'a. Prea bine; atunci inse studiulu nostru comparativu sè se marginésca la aceleși clase ale celorlalte popóra; numai cu acésta condițiune implinita vomu fi in stare se cunóscemu pe siguru gradulu de cultura sau de barbaria pe care stá astadi poporulu nostru.

Se mai cere, că totodata se facemu studiu comparativu intre noi insine, adeca intre diversele parti ale poporulu nostru, dupa cum acela locuesce in Transilvani'a sau in Ungari'a dela Aradu in susu până la Oradea și până in Marmati'a, s'au din Murasiu de vale in totu Banatulu până la Dunare, sau in Bucovin'a. Și apoi érași se luamu in de aprópe consideratiune regiunile locuite compactu numai de români, sau locuite amestecatu, de ex. in partile meridionali ale Transilvaniei cu sasii, in unele comitate cu magiarii-secui, in Banatu unii cu germanii-svabi, alții cu serbii; in Marmati'a și Bucovin'a

cu rutenii și cu jidovii. In tóte acestea casuri este diferentia batetóre la ochi in gradulu culturai grupelor de poporu, pe care nici-odata nu trebue se o perdemu din vedere de câte-ori pretindemu că poporulu acesta se inaintedie. In acelasi timpu avemu se tñnemu inaintea ochiloru tóte raporturile national-economice și pe cele feudali intre care s'au aflatu poporulu nostru până la sugrumarea războiului civilu din 1848/9, pentru-cá urmele acelora se mai vedu in bine sau in reu, pretotindeni și ele se voru mai vedea și voru mai avea influentia asupr'a progresului nostru inca și dupace va scrie lumea anulu 1900. Chiaru și in Franci'a se mai cunoscú in unele parti ale tieri urmele iobagiei barbare dupacum fusese aceea până la 1790. Tóte acestea studii se potu face până la o mesura óre-care și din carti; dara adeveratu folosu practiculu se póte trage din ele numai la fati'a locului, calatorindu dintru o tíera in alt'a, din un'a regiune in cealalta și petrecëndu pretotindeni dupa cum va cere scopulu ce vomu fi avëndu.

Dintre tierile corónei S. Stefanu cea mai barbara iobagia domnise in comitatele feudali ale Transilvaniei; aprópe jumetate fusese mai usióra in Ungari'a propria; inca și mai usióra in Banatu; éra in asia numit'a sasime cunoscuta și sub nume de Fundus regius totu in Transilvani'a, adeca circa preste 400 mii de locuitori, a lipsitu mai de totu iobagia de robote, s'a platitu numai decima, locuitorii inse au avutu dreptulu de proprietate hereditaria la mosiile și realitatiile lor, éra nu că in comitatele feudali, unde poporulu tierianu fusese lipsitu cu totul de dreptulu proprietatii. De aici apoi se și póte esplicá mai usioru enorm'a diferentia in fisionogmi'a fosteloru comune iobagesci și intre a comuneloru sasesci din fundulu regiu. Totu asia este invederata diferentia intre ținuturile și comunele românesci care fusesera militarisate in véculu trecutulu și pe lângá ce locuitoriloru le fũ recunoscutu dreptulu de proprietate la mosióre, apoi administratiunea lor civila fusese organizata nu „ardelenesce“, nu „nemesiesce“, ci conformu legiloru austriace. Stricte erau legile militari sub care steteau granitarii; n'ai inse decâtu se treci de alungulu fosteloru comune granitiareșci, pentru-cá se'ti și bata la ochi diferentia in bine intre acelea și intre multimea celorlalte care purtasera jugulu iobagiei; cà-ci adeca intru acestea locuitorii fiindu lipsiti de dreptulu proprietatii, pe lângá ce erau siliti se'si asiedie locuintiele, sau cum se dice pe la noi, se inplante parulu acolo unde le comanda domniiloru, éra nu in vreo regula și ordine, apoi sciindu ei bine, cà domniiloru 'i potu scóte ori in care anu cum le-ar placea lor, sau cà chiaru iobagii se voru mutá spre a schimbá o tirania mai aspra cu alt'a mai puțin brutala, nu erau nebuni cà se'si faca case, șiori și grasduri de materialu solidu, buna-óra că sasii sau că locuitorii orasieloru. De altmenea se cautamu de ex. la acelea câteva sate iobagite sasesci din doue comitate, cum se cunoscú și pe acelea venetariile jugului domnescu; se trecemu și prin sate curatu magiare, se aflamu cum locuescu și aceia, ce mananca și ce pórtá, mai alesu in capu de érna, vai de dilele lor. Se nu ne pregetamu a mai dá câte o Buna

dió'a inca si pe la multimea familiiloru magiare nemesiesci de pre la sate din comitatele Turd'a, Clusiu, Dobác'a sau din asia numit'a Campia din Ardealu, asupra careia tocma acuma se strica multime de chartia in tipografiile dela Clusiu, unde unii ómeni se topescu de mil'a romàniloru si voru se le ajute cu asia numit'a reuniune de cultura. Se trecemu apoi in Secuime, se facemu si asupr'a ei studiu comparativu cu totul obiectivu; se nu uitamu inse nici pe unu momentu, cà acea parte de magiari cunoscuta sub numele seu specificu Secui a fost considerata si tractata din vécuri cá natiune politica libera, autonóma privilegiata, au avutu sau cà au potutu se aiba scóle in tóte comunele cu doue trei sute de ani inainte de acésta, càndu pre romàniloru le fusesera oprite, in càtu ei abia au fost in stare se resbata cu câteva intre cele mai mari greutati sub Mari'a Teresi'a si sub Iosifu II. Alaturati rogu-ve civilisatiunea sau barbari'a poporului tieranu secuiescu cu civilisatiunea sau barbari'a poporului tieranu romànescu, locuitoriu dincóce de lini'a meridionala ce s'ar trage dela Alb'a-Iuli'a preste Blasiu pe Ternav'a mare si apoi pe Oltu in susu pàna in districtulu Brasiovului la fruntariile Romàniei, totu pe cóm'a muntiloru dela Predealu càtra Turnu-Rosiu si Dusiu, pe la Sibiiu, Mercuria, Sebesiu, apoi se mai vorbimu.

Daca inse voimu studiu comparativu si mai convingatoriu despre gradulu culturei sau alu selbataciei romànesci, atunci dupa-ce vomu fi cercetatu pe poporulu acesta in tóte regiunile locuite de elu in laintrulu acesteii monarchii si ne vomu fi formatu opiniune justa despre starea lui, se nu stamu pe locu, ci se cercetamu crucisiu-curmezisii in tóta Romàni'a pe poporulu tieranu de acolo, in conditiunile in care se afla acela. Din Romàni'a se trecemu in Galiti'a, dela unu capetu alu tieriei pàna la altulu pintre poporulu rutenu si polonu locuitoriu cu vitele la unu locu, p'ntre cele mai spurcate necuratii jidovesci. Din Galiti'a se venimu in partile Ungariei locuite de bietii ruteni trecuti de càtra unii caletori ethnografi de acuma in registrulu popóreloru mórte; se descindemu apoi la vastele ținuturi locuite de poporatiuni magiare cunoscute sub nomenclaturile istorice de Paloczok (Polovsci), Kunok (Cumani), Jászok (Iassii) si Hajduci, pentru-cà se vedemu pe alocurea cum se mananca chiaru si carne de mortaciune, ceea ce in ținuturile romànesci se vede cu cea mai mare grétiã si urgia numai ici-colea la puçinii țigani laietii de corturi. Dela acestea popóra se trecemu in Croati'a si Slavoni'a, anume pe unde poporulu tieranu nu fusesse militarisatu, prin urmare nici dusu la nici-o scóla. Nu cumva se perdemu din vedere nici gradulu de cultura scientifica a preotimei fiacarui poporu, cà-ci se presupune cu totu dreptulu, cà clerurile au influintia nu numai asupra moralei, ci si asupra starei materiale a locuitoriloru. Se intielege adeca de sine, cà acestea studii ale nóstre trebuie sè se intinda nu numai asupra starei fizice si materiale, ci si per eminentiam asupra celei spirituale si morale, asupra caracterelor.

Numai dupace vomu face unu studiu asia de intinsu si exactu, vomu fi in stare de a decide asupra gradulu de cultura a poporului romanescu. Numai asia

se voru convinge dóra si pessimistii romàniloru, cà acestu poporu in mani'a tuturoru calamitatiloru si góneloru, prin care fusesse ținutu pe locu, totusi elu in totalitatea sa nu stà inapoi'a unora si au apucatu cu càtiva pasi inaintea altora. Se afla adeca in acestu poporu unu simbul ascunsu de cultura antica innascuta, la care daca va petrunde ceva caldura moderata din afara, preste puçinu acelu germene incoltiesce, se desvólta si incepe se aduca fructe salutarie mai curèndu si mai usioru decàtu la alte câteva popóra. Acésta parere se nu ni se ia cà o lauda desiérta romànesca, ci se'si puna ori-cine întrebarea de ex. asia: Daca poporulu romànu din tóte tierile locuite de elu ar fi avutu in proportiunea numerulu seu, intr'unu periodu numai de 150 de ani atâtea scóle mici si mari, câte au avutu si au compatriotii magiari si sasi in proportiunea numerulu lor, si daca aru fi sciutu si romàni pentru-ce isi trimitu pruncii la scóla cu prospecte sigure in viitoriu, precumu au sciutu alte popóra, atunci progresulu facutu in acesti treidiece si cincide ani din urma ar fi astadi celu puçinu inpatratu mai mare decàtu ilu vedemu noi in epoc'a de fatia, éra anulu catastrofeloru europene l'aru fi aflu fàra asemenea mai bine preparatu, spre a se scí orientá in mijloculu lor.

Nu trebuie se ascundemu, cà in unele ținuturi locuite si de romàni mai dàm preste selbatacia cerbicósa, care sémena cu a fereloru din codru, éra pe alocurea locuitorii fàra a fi din natur'a lor selbatici si brutali, din contra sunt blandi destulu, inse fórte intunecati la minte, din cauza cà ei in tóta viati'a lor pe generatiuni inainte n'au fostu fericiți cà se fia avutu celu puçinu pe diece sau cinsprediece ani càte unu omu luminatu, binevoitoriu, modelu de moralitate, care se conduca pe poporu mai multu cu exemplulu seu si alu familie sale, decàtu cu declamatiuni sau puçinu intielese sau ascultate fàra voia, intrate precum se dice, pe o urechia si esite pe cealalta.

S'au vediutu anume la sasi, precum si la noi in decadele din urma câteva casuri fórte memorabili, unde locuitorii respectiveloru comune apucasera a se deprava si blastematí pàna la o mesura, încàtu auctoritatile politice si judecatoriile aveau mai multu de lucru cu càte un'a de acelea decàtu cu altele diece; s'au trimisù inse la ómeni de aceia stricati, dedati la betii, batai, hotii, juramente strimbe, càte unu parochu, omu intru tóta puterea cuventulu la loculu seu, capu plinu nu numai de teorii sarbede, ci si de cunoscintie practice scóse din viati'a de tóte dilele a ómeniloru, barbatu care scie se inpuna, se insufe respectu cu auctoritatea sa personala, precum si pàna la o mesura independente in respectu materiale. Chiaru si preoti alesi cum amu dice pe sprincéna din multimea celorulalti, in cei de anteu doi trei ani au avutu lupte si neplaceri multe cu selbataci'a poporeniloru; dupa aceea inse pare cà le-ar fi vindecatu cineva albéti'a de pre ochi, ómenii au inceputu se intielega pe preotu si ceea ce este capulu lucrului, se'i urmedie in fapte, in portare, in afaceri economice si familiare asia, cà celu multu in diece ani comune întregi s'au vediutu transformate cu totul in bine, încàtu pusera

la mirare pe auctoritatile publice, pentru-cà tocma din comune cunoscute mai înainte cá inferate lipsira successive locuitori de ai temnitiloru. Intr'aceea cei mai invecitati in reutati disparura din comune sau prin mórte firésca sau violenta, ori cà pe unii 'i si apucase cainti'a amara si rusine, dupa care s'au si indreptatu. In acelasi timp scól'a comunala produse o generatiune noua, care de si juna, totu avù influintia asupr'a celei mai vechi.

Nu se póte crede càtu bine potu face poporeniloru preotii practici. deprinsi in ale economiei si cari urmarescu de aprópe reformele sanetóse càte se introduc in agricultura, in horticultura si in pomaritu. Este sublima vocatiunea strictu religiósca a preotiloru; dica inse cine càte va voi si judece cum îi va placea; dara pá-rochii nostrii cá atari atunci sunt in adeveru la loculu lor, càndu se pricepu ei si preotesele lor de ajunsu in tóte ramurile economiei, care este si va remànea totdeauna vocatiunea cea mai nobila consantita si de s. Biserica prin aceea, cà ea cere la s. seu altariu si la ornamentele sale din cele mai pretióse produse economice, precum gràu, vinu, céra, tieseturi diverse, lemnaria pentru zidire si aparate din laintru etc. Ar fi bine daca s'aru mai moderá cevasi acei dedati a se vaierá pe tóte drumurile, cà preotii nostrii sunt siliti a purtá economi'a de campu. Las' se o pórté; éra noi se le dorimu din totu sufletulu, cá se aiba pamènturi multe pentru agricultura, se si pricépa a o purtá. Esemplulu preotiloru va avea de resultatu in florirea comunelor, prin urmare inaintarea necurmata in cultura, civilizatiune si — in libertate. Fàra avutii nu póte fi vorba de cultura si mai puçinu de libertate. S'a mai disu si ar trebui se ne repetimu pe faciure di axiom'a cumplita: Unu poporu saracu este si remàne in veci sclávulu altora. Unu adeveru acesta, care nu se póte resturná cu nici-unu rationamentu secu. Nici inainte cu trei si cu patru mii de ani nu a fost altmentrea. Cei cari au voitu se subjuge pe alte popóra, mai antaiu i-au spoliatu si saracitu de pamèntu si de vite, dupa aceea le-a fost fórte usioru a'i declará de sclavi ai lor. Astadi ómenii rapitori se mai indémna la subjugare si prin teoriile cunoscute sub numele lui Darwin, despre care s'a scrisu si la noi mai de multe-ori si pe care nu ar trebui se le perdemu niciodata din vedere, ci se le cunóscemu bine cu atátu mai virtosu, cà cei cari ținu la ele, isi batu jocu pe fatia de tóta moral'a evangheliei si preste totu de doctrinele christianismului. Darwinismulu invatia: Cine'i mai tare sau mai viclénu, acela este domnulu teu. Pe lângca o doctrina blastemata cum este acésta, nu mai póte fi vorba nici de cultura nici de libertate.

Noi romàni se ne studiemu cu tóta agerimea mintiei tóte insusirile nóstre, bune rele cum voru fi, se desvoltam pe cele bune din resputeri, se exterminam din radecina pe cele blastemate, apoi avemu unu capitalu in creeri, altulu in cele doue bratia sanetóse; se muncimu cu acestea neincetatu si se inmiimu fructele lor; atunci vomu ajunge la cultura si la libertate; pàna atunci se nu ne facemu ilusiuni asteptàndu mur'a in gura dela

altii, fia aceia ori-si care si de ori-ce cultura superióra, care in casuri nenumarate este lipsita cu totulu de ori-ce valóre morala, prin urmare fórte insielatóre. Se ne invetiamu si dedam a ne increde dupa Ddieu numai in puterile nóstre si in caracterulu nostru, dupa-ce ni'lu vomu fi pusu la probe, prin care trebuie se tréca in acésta lume ori-ce omu si ori-ce societate omenésca, pentru-cà se castige ea insasi incredere càtra sine. G. B.

Câteva cugetari despre starea nóstra economica si culturala,

discursu pentru adunarea despartimentului X. alu asociatiunei pentru literatur'a si cultur'a poporului romànu ținuta in Margau 20 Iuliu 1886.

Onorata adunare!

Déca vinu si pasiescu inaintea DVóstre spre a face unele priviri fugitive despre starea nóstra economica si culturale, nu o facu cu scopu de a da invetiaturi, ci eu care cá omu tineru abia acum pasiescu prim'a data in publicu, vréu numai a reimprospeta in memori'a d-vóstra acele adeveruri, cari de sute de ori s'au discutate publice, de càtra multi barbati zelosi ai natiunei nóstre. A discuta càtu mai desu, eu acésta o afflu cu atátu mai de lipsa, cu càtu lipsele se inmultiescu neincetatu. Asia dara noi trebuie se portam neincetatu grij'a de mijlócele prin cari se delaturam tóte lipsele, cá asia si noi romàni se potemu inaintá de-sí mai incetu, dara siguru, alaturea cu celelalte natiuni conlocuitorie.

In procesulu desvoltarei culturale e neaperatu de lipsa sciinti'a, fàra de care cultur'a e numai spoiala, si tocmai nesciinti'a e prim'a si fundamental'a cauza a starei mai puçinu favorabile a poporului nostru si in contra acesteia e chiamata asociatiunea transilvana a portá resbelu, pre care invingèndu-o si alungàndu-o se se póta poporulu radica.

Spre acestu scopu nu e de ajunsu numai conlucrarea unora, ér partea cea mai mare se privésca cu mánile in sinu, ci in lucrarea cea mare a regenerarii si intaririi unei natiuni remase asia de indereptu cá a nóstra, e de lipsa, cá se ne apucam totu de lucru si in lini'a prima inteliginti'a romana, se implinim cu unu zelu neadormitu obligamentele nóstre sànte càtra natiune si patria.

Véculu de acum'a in multe forme se deosebesce de vécurile trecute. Acelea popóra, care nu desvólta destula energia in aperarea sa, nu se silesca a se desbracá de peccatele si slabiciunile sale, nu desvólta o laboriositate necurmata si nu se nisuiescu a se apropia càtu mai curèndu de gradulu inaintarii popóraloru celor adeveratu culte celu puçinu in ramurile cele mai necesarie ale sciintiloru, artelor, ale economiei, industriei, comerçului etc., unu atare poporu fàra mântuire este espusu perirei.

Amu disu cà caus'a fundamentala a miseriei e nesciinti'a. Dara sciinti'a cum se càstiga? In scóla, si apoi ocupàndu-ne si din càndu in càndu cu cetirea. La

noi poporul nu cetesce mai nemicu, pentru-cà inca o parte insemnata nu scie ceti. Altfeliu stau in asta privintia sasii, cari sunt dusi la scóla de ani treisute si mai bine. Ei inse sunt fòrte regulati si carturarii lor sunt obligati, cà fara a merge in càrcina la poporu, se caute si se afe locu unde se-i cetesca si se-i esplice din càte li se cetesce. De aici vedemu cà sasii au scóle cu multu mai bune decàtu noi, de unde resulta, cà agricultur'a si industriale la sasi sunt pre o trépta mai inalta decàtu la noi*).

Ar fi fòrte bine daca fruntasii de prin comune la anumite ocațiuni si anume in serbatori ar' descinde la poporu si i-ar comunicá ideii si cunoscintie in limb'a lui, in sfer'a ideilor lui, raru, chiaru, la intielesu, odata, de doueori si de noueori. Pre scurtu, cà poporul se scie ce insemnéza foile (gazetele), cà adeca acelea nu se tiparescu cu mii de floreni numai cà lelea Macinic'a se aiba cu ce 'si inveli caierulu la furca, cu ce se lege ólele cu miere ori cu untu, si se aiba si cu ce aprinde foculu càndu le lipsescu aschii uscate.

Pentru-ca unu poporu se càscige gustu la lectura, trebue se aiba scóle fòrte bune si multe, in care se invetie nu numai a ceti, dara a si intielege bine cele tite. Se ne ingrigimu dara pentru scóle cu tóta sirguintia si se damu chiaru si ultimulu cruceriu pentru scóle.

Traimu in grele tempuri, dar numai energia! Preotii si invetiatorii si alti fruntasi, cari se afla prin comune prin aceea ca ar indemna poporul cà in dumineci si serbatori se particepe la astfeliu de lecturi folositorie ar mai contení prin aceea si dela blastemat'a beutura de vinarsu, care inca e o cauza principala a saraciei si cu acésta o pedeca a desvoltarei culturale. De nu ne vomu osteni cu tóta energi'a cà se estermnamu acestu reu, se póte intemplá, cà vomu umbla cà si indianii din Americ'a, cari s'au enervatu si impuçinatu nu intru atàta de glóntiele si sabiele colonistiloru albi, decàtu prin acea, cà acestia din urma le au facutu loru cunoscuta beutura vinarsului, éra prin acésta numerulu vechiloru locuitori s'a redus la càteva sute de mii. Se ne ferésca Ddieu si geniulu celu bunu alu poporului romanu de unu desastru rusinatoriu precum ar fi acesta. Despre beuturile spirituóse s'au scrisu si la alte popóra inaintate in cultura si sciintie atàtu de multe, incàtu scriptele respective ar forma o biblioteca bunicica. La noi inca s'a scrisu de càtiva ani in gazete si in carticele precum un'a intitulata „Infricosiatele stricatiuni ale beuturii de vinarsu“, din care se indeletnicescu siórecii in tipografia**).

*) Asia este, sasii ardeleni sunt multu mai inaintati decàtu noi, anume in sciintie si in diverse ramuri ale industriei, dara si ei sunt remasi tare inapoi daca li se compara cultur'a loru cu a popóraloru europene mai inaintate. Romanii inse au se traga paralela nu numai intre ei si sasi, ci si intre ei si celelalte popóra ale monarchiei. Despre acésta inse a se vedé art. precedente.

**) Ací ve insielati. Acea cárticica tiparita in Brasiovu, in vre-o 25 de ani au aparutu in doue editiuni si s'au tre-

Nu s'au scrisu cà se cetesca betivii, cari totu nu cetescu nemicu, ci pentrucá se ajunga la cunoscintia acelora, cari sunt chemati a invetia pre poporu. Càtu e de stricaciósa beti'a de vinarsu nu e de lipsa cà se mai spunu eu. Unii medici ne asigura, cà déca in unele ținuturi aflamu atàti ómeni orbi, ologi, schiloditi, éra altii hebeuci, tonti, smintiti, suferitori de nevoi'a cea rea, acestea defecte provinu dela locuintiele puturóse, dela máncarile rele, mucedu, imputite si dela betia.

Patim'a betiei pre alocurea a cuprinsu si pre muieri, ba inca ce e mai tristu, in dumineci si serbatori in unele locuri eu insumi am vediatu crisma plina, éra in biserica numai vr'o càtiva.

Eu nu intielegu cà poporul se nu bea de locu, càci dupa a mea parere asta e mai cu nepotintia, dar se'lu aducemu acolo, càtu sè se modereze si banii se' i crutie.

S'a vediatu in multe locuri si la multi ómeni, cari au lucratu cu septemànilu si si-au càstigatu càtiva florenasi, si-au fostu propusu ca nu-i va spesa, ci va mai aduná la ei cà pre anulu venitoriu se 'si póta cumpara doue vitielusie etc. Intr'o dumineca 'lu duce pecatulu in crisma, se mai intelnesce si cu alti ómeni „de omenie“, incepu a'si inchina de sanetate pàna càndu nici nu observa ca paralele, sudórea lui de o vera i se duce si bani nu-su.

Daca iubimu binele si venitorulu natiunei romane in genere si alu familiiloru si individiloru in specie, se repetimu necurmatu si la tóta ocaziunea fratiloru romani: fiti lucratori, pastratori si retinative de afurisitul de vinarsu, cà altcumu nu veti scapa de seracia, veti perde pamentulu pre care stramosii vi l'au pastratu si veti deveni cersitori pre strade. La beutura 'lu duce pre omulu din poporu uneori si desperarea pentru greutatile celea multe. Ce se facem dara?

Se fundamu pentru poporu bance poporarie sau satesci, in cari depunendu-si crucerii ce'i intre cu se si-i póta crutia si imulti si totodata sè se póta ajutara imprumutatu, cà d. e. daca are careva lipsa de vro 5—10 fl. se nu fie silitu a'si bagá capulu in mán'a usurariului carele ia usura de 10 cr. dupa fl. pre septemàna, din 5 fl. i face 20 si 50, asia cà elu dà cu càte 500% pe anu, si mai pre urma nepotendu platí 'i ia cas'a si pamentulu, ajunge cersitoriu golu ca napulu; apoi cine nu scie cà lupt'a nóstra a romaniloru pentru existintia individuale, familiara, nationale, politica a devenitu adi atàtu de grea?!

Acea lupta intinsa preste tóte liniile nóstre nu se póte porta fara avutia, pentru-cà lipsindu acésta, lipsescu mijlócele cu cari se poti intra pe calea civilizatiunei, se 'ti càscigi arme morali, intelectuali, uneori si fisice de

cutu amendoue, in multe comune cu folosu invederatu. De atunci au aparutu nenumarati articlii contra betiei mai in tóte foile periodice romanesci. Era unu timpu, càndu chiaru pe la orasie se vedeau „ómeni civilizati“ morti de beti la mese straine si dusi de altii acasa. Acelea scene sunt astadi fòrte rari.

Red.

aparare a existentii noastre si asigurarea unui venitoriu mai ferice.

Alta pedeca ce stă in calea dezvoltării noastre naționale e, că românul nu e prea aplecatură spre meserii.

Adeveratu, că cauză a acesteia e, că românul până mai eri alaltaeri nu era admisu la de acestea, ba inca pentru poporul agricultorilor portul era regulatu prin edictul 47 din anulul 1650. (Aprobat: C. P. art. V. Paraszt ember és béres szolga, poszto ruhát, nadrágot, csizmát, dupla és forintos süveget, gyolcs inget viselni semmi képen ne merészeljen). Acea lege isi exercita influența sa până in dilele noastre asupra industriei transilvane, că-că a opri pre locuitori că se nu cuteze a portă vestminte de panura colorata, nici caciula captusita de 1 fl. (dupla és forintos süveget), nici camesia de pânza subtire, nu însămna alta de cătu a smânci din mână femeiloru tôte acelea plântă si scortie de arbori, cu cari sciu ele colora torturi, a silii pre poporu că se traga in capu căte o piele cruda si se o numesca caciula si in urma a silii pre agricultori că se se lase de cultivarea inului, pentru-ca femeile se nu pōta tiese pânza fina.

Totu ce s'a facutu in decursulu vécuriloru pre acestu terenu preste voi'a acelei legi, dă testimoniul pentru poterea de viața a poporului si elasticitatea spiritului seu.

Adi impregiarile multiamita tatalui cerescu! s'au schimbatu si potemu face progrese si pre acestu terenu. Asociatiunea noastră transilvana pentru literatură rom. si cultură a poporului român si-a luat intre altele si acea problema spre deslegare, că se impinga pre o parte a tinerimei la invetiarea profesiuniloru industriari; la imbracisiera acelor ramuri de industria, pre care noue ne vine se o numimu in această țiera industriei sasescă, din cauza mai vertosu că aprōpe numai sasi au avutu privilegiu la ea. Si această se ne nisumu a o imbraciosia cu atātu mai vertosu, cu cătu că a remănă cu inderetnicia si nepasare totu pre lângă modulu de căscigu si subsistintie cunoscute din parinti, însămna: a ne subscrie insine sentinti'a de mōrte si a alergă cu pasi rapedi spre precipisiulu, ce duce la ruina si perirea noastră.

O parte mare a comunelor romanesci e asediata pre ținuturi pușinu productive, in munti, intre paduri locuri stâncose, pre unu terenu seracu, sterpu si neproductiveru, unde lucrulu câmpului nu platesce ostenețea, ori fōrte pușinu. In astfelu de comune e bine se se pregătesca tinerii si pentru alte cariere, nu numai pentru lucrulu câmpului. E bine se li se arete că afara de economi'a câmpului, ce au practicatu-o parinti si stramosii lor mai suntu si alte cariere, alte mijlōce de subsistintia cu multu mai bune si mai sigure: maiestriile.

Multi ōmeni cându le vorbesci de maiestrii iti raspundu că de ce se invetie copilulu meu maiestriile, cându si maiestrii fāra plugariu nu potu trai.

Ori-cine pōte vedea, că opiniunile si credintiele poporului nostru dela sate in asta privintia sunt tare greșite. Nu potu a me estinde tare departe in acestu obiectu

atātu de vastu, ci eu raspundu cu bețrānulu invetiatoriu I. M.

Multi ōmeni prin meseria,	Dai trei patru cu ciocanulu
Multi prin bun'a industria	Si'ti sosese gologanulu,
S'au radicațu la potere,	Faci o spitia p'ō rotitia,
La domnia si avere.	Ēta câteva grositie.

Am ajunsu domnilor, intr'unu tempu cându industria mare straina din tierile mai civilizate si mai avute ia industriei noastre celei mici totu materialulu crudu, dă poporului in schimbu fabricate ne mai auditu de eftine, dar celea mai multe rele, fōrte rele, chiaru lapedaturi, dara frumose la vedere si insielatorie. Acesta are inse acelea urmari triste pentru poporulu ce lucra pamentulu, că lu deda la luxu si dupa luxu la lene, ilu desvatiu dela lucru; smulgendu-i din mână lucrulu i omōra industriei domestice si totodata ilu curatia de bani. Ēca unde am ajunsu, ca in multe parti ale Transilvaniei portulu românesculu celu pitoresculu parte e exilatu cu totulu că pre la Clusiu, parte e numai batjocoritu, sciti vorb'a „Calicului“ (Nr. 4 Aprilu 1886), că nevast'a dascalului din Flamândieni, fat'a lui Gligoru Cudusiu din Fudulesci, pre care o critica „Cocón'a Guradulce“.

Câte cartōne, câte flēnduri si sdrentie tôte le cumpera românele in schimbu cu portulu celu frumosu asemenea unui campu de flori, trainicu si mai acomodatulu pentru lucrulu câmpului. Astfelu apoi se neglege industria de casa, era banii se duc in mână streine, le lasa pung'a lata încātu mai pe urma se implinesce descânteculu „Preotēs'a cu cercei, pop'a cu ciōrecii rei“ etc.

In dilele noastre lucșulu pentru unu poporu saracu este mōrte sigura; din contra pentru unu poporu numerosu, bine crescutu, deprinsu la totu felulu de industria este mijlocu de a se si mai inavuti si intari; se intielege inse, că pe socotēl'a poporalorulu mai inapoiate, care cumpara dela dēsele.

Se combatemu deci din tôte poterile aceea ce se dice, că cutare manufacturi se cumpara cu pretiu multu mai micu din bolte decâtu ar costă facerea lor in casa, că-că dilele si ōrele perdute, alesu iern'a fāra picu de ocupatiune pentru miliōne de brația costa cu multu mai multu pre natiune, mai alesu daca vomu aruncă in cumpana si cunoscutulu adeveru: Otium pulvinar diaboli, că-că daca muierea nu are cu ce se se ocupe, cumparându-le tôte din piatia, siatre si bolte; trebue se-si faca ceva petrecere se'i trēca de uritu si ēca apoi perin'a dracului. Tocmai pentru această se spunemu totodata poporului că se nu-si lapede nici portulu luându-se dupa secaturile de moda. Afara de aceea portulu românesculu a facutu sensatiune cu frumseti'a sa nu numai in Europ'a ci si dincolo de Oceanu in Americ'a, unde dupa cum spusesera foile mai deunadi, se cumpara togmai pentru infrumsetiarea salōnelorulu cu tieseturi romānesci.

Dar ce se mai dicu, insusi poporulu vede acestu reu, numai cătu nu se apuca se'lu vindece. Elu adeca dice:

Bine-i stă mândrei gatata
Cu vestminte dela siatra,
Dar mai bine i-ar siedeā,
De-ar fi facute de ea.

Se ascultamu si „Suspinulu unei Române“ (in Fói'a pentru minte etc. 1859 pag. 330), din care voiu citá si eu câteva strofe mai insemnate :

Cu ochii plini de lacrimi, cu mànile 'nclestare
Spre ceriu catându adese, cu ànim'a ranita,
Ce'n peptumi de durere, cá mór'a in vèntu se bate
Suspinu si plàngu cu jele etatea aurita.

Cându tènere in hora, jocamu si eu la nunte
Gatita in vestminte, lucrate totu acasa,
Atunci erá rusine, cá fetele de frunte
Se pórte-atàtea trentie si haine de metasa.

Peptariete de piele, cojóce de berbece
Mà-re nu se mai pórta, in locu-le jubice
De pànza, numa bluse subtiri, si ièrn'a rece
Si dàrdaie-in guritia dintii, de noi ferice!

Catrintiele in rochi pre alocurea-'su schimbate
Si pletele in conciuri curèndu voru sè se urce.
Urméza Malacofulu, si fustele-infoiate
S'alunge simplitatea si gustulu bunu se'lu strice.

Cum se mai strica lumea! Ce amu ajunsu o dómne
Se vedi cum romàncuti'a-'si vinde mitiu si lana,
Din cari tiesému catrintie, si cumpara cartóne
Lucrate in alta tíera si de o streina màna.

Èr fetele sarace, ce n'au nice oitie,
Nici alt'a ce se vènda; isi lasa satu si casa,
Se ducu pre la orasie, servescu pentru hainutie
Si-adesiori durere! Schimbàndu portulu si'lu lasa.

De ce asia podóbe? când n'ai pamèntu d'o palma!
De ce atàt'a lustru? Cându esti in talpi calica!
Mai bine-o petecutia de locu pentru cea hrana;
Mai bine-o junincutia, se duci la celu voinicu.

Se mai adaugu óre, cà in celea mai multe ținuturi
gradinile celoru mai multoru economi sémana cu unu
zavoiu plinu de cucute si urzici càtu gardurile si legumi
nici de poveste, ci le cumpara tóte, cépa, aiu, mere,
pere etc. etc. dela sasi si din orasiu.

Nu vreu, domniloru si fratiloru se abuzezu de ateni-
ciunea dvóstra, fiindca le sciti, si abia trebuie se declaru
cà eu nu sum pétr'a intieptiunei, ci sum convinsu
cum-ca dintre dvóstra inca voru apucá pén'a si-si voru
ascuti rostulu gurei spre a le combate cu mai multa
desteritate decàtu mine.

Acésta se póte face astadi cu atàtu mai usioru, cu
càtu avemu destule foi de tóta categori'a, dar acestora
le lipsesce numai un'a: — N'au prenumeranti de ajunsu,
ci tragana de pe o di pre alt'a si cu deosebire foile
scrise anume pentru poporu, precum d. e. „Foisíora“,
„Cartile saténului român“, „Meseriasiulu
român“, etc. Acestea sunt bune — altii le mai cri-
tica — dar daca le-ar redactá chiaru si celu mai genialu
barbatu intr'unu stilu càtu de acomodat pentru poporu,
asia încàtu se servésca de modelu la tóte popórale culte

si déca poporulu nu scie de dèsele nimicu — nu folo-
sescu nimicu.

Ar fi fórte bine daca s'ar prenumerá la acestea
foi folositorie càtu de multi, càci e lucru cunoscutu, cumca
astadi tipariulu e pàrghi'a civilizatiunei unui
poporu. Unde nu póte unulu prenumerá sè se inso-
tiasca 3—4 din comuna ori din comune invecinate, cá
se tiena pasu cu mersulu lumei.

Pentru-cá tipariulu intrebuintiatu de inteligenti'a su-
perióra se aiba influentia asupr'a masei poporului ro-
màn spre prosperitatea lui, se receru óresi-cari conditiuni.
Anume :

Se nu ne facemu pre fia-care di la complimente
pre càtu de poetice, de multe-ori pre atàtu departate de
realitate, cà suntemu unu poporu bine crescutu, vènosu,
vènjosu etc. Nu trebuie se ne insielamu noi pre noi
insine, cí din contra se marturisimu, cum-cà suntemu unu
poporu in multe inapoiatu, dar din sinulu natiunei ro-
màne inca nu a disparutu geniulu Romei, cà romanulu
e capabilu spre a se aventá la cultur'a celoru de àntaiu
popóra ale lumei culte, numai càtu trebuie instruat si
aparatu de relele ce-lu coplesiescu.

Se vedemu cum judeca streinii pre poporulu ro-
màn. W. Hochmann, cá se tacu de alti multi, in opulu
Beschreibung de Erde pag. 3074 dice: „Din acestu
poporu se desvólta capete clasice ce se potu folosi cá
modele de genie, capete alu caroru interioru conține aceea
ce arata esteriorulu, pentrucà nicairi nu se afla o con-
ceptiune mai usióra, un'amente mai deschisa, un'a in-
geniositate mai mare impreunata cu un'a desteritate in
conduita, — decàtu cum se afla chiaru si la celu mai
de rèndu român.

Acestu poporu aflànduse unitu si radi-
catu la celu mai inaltu gradu de civilizati-
une, ar fi in stare a stá in fruntea culturai
spiritualia omenirei intregi, si pentru sco-
pulu acesta este inzestratu cu o limba atàtu
de armoniósá si atàtu de avuta, încàtu ar po-
tea conveni specialminte si poporului celui
mai cultu de pre pamèntu.“

Èca domniloru si fratiloru! fàra de a face alte es-
plicari, ne lipsesce numai cá, dupa cum dice mântuito-
riulu nostru Is. Hs. se ne folosimu talantulu si se nu'lu
ingropamu. Se nu fimu dara pessimisti, adeca se nu
vedemu in natiunea nóstra unu reu, care nu s'ar potea
vindecá, cà-ci asta ar aduce cu sine desperarea, ne-ar des-
cordá energi'a, ne-ar amorti poterile, si facèndu se per-
demu speranti'a in venitoriu de a vedea óre-càndu fructe
manóse dupa trud'a nóstra. Cea ce se nu fia!

Din contra, se avemu credintia atàtu de tare si
neclatita in vitalitatea (poterea de viétia) natiunei nóstre
si in eminenti'a calitatiloru ei si a limbei nóstre, precum
credemu de tare in nemorirea sufletelorु nóstre.

Apoi acea credintia tare se o aratamu si in afara
prin lucrare din resputeri, prin fapte, cà-ci fàra de fapte
credinti'a e mórta.

Ca cum e romanulu candu pre calea culturai e
bine condusu si din punctu de vedere militar, se póte

vedea la fostele regimente de granitia romànesci din Transilvani'a, de cari insusi Napoleonu celu mare inca avú respectu. Tacèndu sute alte documente voiu amintí aici cà generariulu Wukassowich prin ordinulu datatu la Niederndorf 27 Iuniu 1797 dice, cà nimicu nu doresce mai ferbinte decâtu cá se aiba honórea de a-i se dá unu batalionu (III-lea din reg. II) sub comand'a lui: quod ego nihil ardentius exoptem, ac honorem, eumdem... praefectum, ejusque phalangem strenuam sub meo regimine habendi. (Poemation de secunda legione valach. pag. 73). Vedemu mai departe din istoria, cum-cà din sinulu natiunei romane au esitu multi barbati straluciti, in tóte epocele in care li s'a deschisu càmpu de activitate patriotica.

Fortune grele, vijelii crunte s'au descarcatu si au trecut in decursulu vécuriloru preste romani, multe popóra au disparutu, multe natiuni càndva vestite s'au stinsu de pre faci'a pamèntului, dar natiunea romàna a remasu neclatita cá o stànca in mijloculu marei, valurile au surpatu si doboritu mai multe frànturi mai debile din ea, inse nici-odata n'au fostu in stare cá se o clatine din temelia si nu le-a succesu nici càndu a o resturná.

Stànc'a mai sta! natiunea romana mai traiesce! Acestea, si apoi chiaru progresulu ce l'amu facutu in scurtulu tempu de 40 de ani óre nu suntu totu atàtea documente de poterea de viétia a acestei natiuni?

Dá, domniloru si fratiloru, inse spiritulu tempului de acumu dice, inainte, si noi inca nu potemu stá pre locu.

Noi trebuie se ținemu pasu cu celelalte natiuni, se ne radicamu deodata cu dèsele neinctatu prin sciintia si asia se avemu iubire si devotamentu multu mai mare de a sacrificá avere materiale pentru avere spirituala.

Si cá se avemu avere materiale trebuie se conlucramu, cá aceea se nu se inpuțineze in diferite moduri aratate mai susu.

Cu dreptu cuyèntu dice zelosulu nostru barbatu Lad. Vajda cumca:

Trupin'a natiunei nóstre nu noi câteva mii de carturari o formamu, ci acea trupina este chiaru poporulu preste totu.

Decadinti'a poporului romanescu are unulu si acela siu intielesu cu decadinti'a insasi a natiunei nóstre, pentrucà

Sum'a averiloru mobile si imobile ale singuraticiloru romani, forméza laolalta averea nóstra romanésca nationala. Odinióra se dicea: Cujus regio, illius religio" adi acea disa se traduce referitoriu la acestea „A cui e pamèntulu a acelui'a e tiér'a*).

*) Maxim'a: Cujus est regio, illius est religio, este a protestantiloru si e fórte periculósa pentru libertatea confesiuniloru religióse, pre care staturile cu parlamentele loru se incérca se le absórba in sine si se nimicésca ori-ce activitate propria a loru.

De altmentrea in epoc'a de fatia parlamentele lucra totu asia si in tierile catholice. Este lupt'a vechia intre biserica si statu.

Red.

De aici urméza, cà, impuținându-se avuti'a miscatória si nemiscatória a romaniloru singuratici totdeun'a si avuti'a nationala se micșioréza si in càta mesura devinu mai seraci membrii natiunei, intr'acea proportiune se saracesce si natiunea insasi. Ér in deosebi, daca óre-care romanu isi instrainéza mosi'a sa, prin acésta fapta nu numai pre sine se desbraca de pamènturile sale facèndu-se unu Ioanu fàra tiéra, ci micșioréza totodata si averea totala a poporului romanu.

Pre lãnga tóte cà „pamentu“ si „patria“ nu suntu cuvinte chiaru sinonime, totusi e unu adevèru, cà o patria fàra teritoriu, fàra pamentu, nici cà se póte cugeta, si asia (dupa cum dice dlu G. Baritiu) „unu poporu fàra patria aterna numai in aeru“.

Prin urmare celu ce posiede din pamentulu patriei natale o catatime mai mare, óresi-cum se bucura de unu feliu de dreptu mai mare de a potea dice, cà are patria, de unde apoi firesce urméza, ca in ce mesura trecu pamenturi din màna romanésca in mànile streine, totu in aceea mesura scade si titlu de dreptu alu romàniloru de a mai potea numí acésta frumósa patria si a nóstra patria comuna.

Ar fi de prisosu a mai arata, cà averea materiale dà mijlóce mai multe spre a face progresu si in sciintie usioràndu suportarea speseloru educatiunei necesarie, si intorsu apoi sciintiele cu atàtu mai bine respaltescu pentru ajutorulu materialu capetatu, de óre-ce sciintiele dau càte si mai càte noue mijlóce si moduri de càscigu spre sporirea averei materiali. Din contra

Mai departe se póte vedea din mii de casuri, cà poporulu fàra sciintia si lumina 'si causéza siesi si de multe ori intregi natiuni daune enorme si adeseori ne-reparabili. Cá esemplu voiu amintí dintre altele nenumerate numai impregiurarea, ca càte documente de mare valóre se nimicescu si astadi prin usiuratarea de minte si cu ruinarea totale a miiloru de individi, familii si comune! Multi nesciindu ce pretiuescu, àmbla cu ele cá cu nesce scrisori de aruncatu in focu. Cetisemu chiaru in „Transilvani'a“ fói'a asociatiunei nóstre, cumca s'au aflatu càrti urbariali din dilele Mariei Teresi'a, ale cutarei comune de câteva mii de suflete la lelea Nastasi'a, a carei barbatu fusese mai inainte jude alu comunei. De nu se aflá acea copia de urbariu localu, comun'a erá se-si pérda unu teritoriu de paduri intinse pre vr'o 4000 de jugere.

Vediutu-s'au alte documente fórte scumpe aruncate pe dupa ladi, rupte, mánjite, cá si cum aru fi fostu bune numai de a legá cu ele ólele cu untu. Éca ce face nesciinti'a!! Se ascultamu deci sfatulu comitelui Emericu Mikó, care dice, ca nici petecutiulu celu mai micu de hartie se-nu'l despretiuimu.

Deci dara lumina, mai multa lumina!! dupa cum dise Góthe in ór'a mortiei sale. Se nu ne indesstulimu numai cu atàtu, ca scimu lega câteva litere de olalta. Góthe càndu erá deja in adenci betrànetie dise: „eu inca nu amu invetiatu a ceti“.

Se ne damu pruncii la scóla luandu esemplu dela alte popóra inaintate — chiaru si dela evrei.

De ce mai cà nu vedemu evreiu in stare misera?

De ce unu evreu sdrentiosiu in 2—3 ani ajunge bogatu? — De aceea, pentrucà evreulu de e càtu de seracu — elu isi ține unu invetiatoriu si de nu pôte singuru, se associaza cu altulu. De aici vine cà sunt fôrte puçini acei jidovi, cari se nu scie ceti, a scie bine reu, era mai virtosu computulu din capu si cele patru operatiuni le cunosc totii. Éca aici se adeveresce dis'a romanului: „Cine are carte, are parte“. Adeca romanulu asia dice, numai nu se prea nisuieste asi face.

Se facemu dara cu totii, ce dice poetulu :

Se mergemu frati la scóla,
Ca-i tempulu se invetiamu
apoi
Romanulu de nu invétia,
Din lume e perdutu,
Cà mosiulu o viétia
A duce s'a trecut!

Numai sciintia
Si iscusintia
Ne potu scapa,
Dar fàra ele
Necasuri grele
Ne-or inunda.

Ba se me ducu mai departe. Chiaru pentru cà cineva sè se póta folosi de drepturile sale cà cetatiénu alu statului, i trebuie sciintia.

Se remànemu numai la comune. Astadi primariulu numai pôte conduce afacerile comunei numai cu „revasiulu“, ci trebuie se scie scie si ceti si se cunósca legea comunala, apoi ómenii se mai scia, ca lucru mai de rusine pentru o comuna nu pôte se fie, decàtu cà o comuna romanésca se aiba primariu pre càte unu strainu venitu de eri alaltaeri in comuna, pàna si jidovii din alte tieri.

Deci noi romanii se avemu numai energia, se lapedamu indiferentismulu si acestea inca se potu indreptà; era daca acésta n'am facutu-o mai de multu, se o facemu de acumu inainte, daca fie-care dintre romani, intru càtu e de lipsa, voiesce fàra fatiarnicia a fi gata si a servi din tóta forti'a sa natiunei romane, bogatii contribuindu cu averile lor pentru scóla, biseric'a contribuindu premii miciloru scolari, ajutoràndu publicistic'a romana, luminàndu poporulu etc. tinerii apucàndu armele sciintiei, nisuindu-se din tóte poterile a escela, cu unu cuventu, daca fie-care voiesce a lucrà elu pentru sine si se nu astepte mai multu in trandavi'a sa cà unu altulu se lucre pentru elu, atunci cu ajutoriulu lui Ddieu vomu restabilí afacerile nóstre, vomu reparà necasurile provenite si din neglidenti'a nóstra si noi vomu impune cu vaz'a, cu auctoritatea nóstra.

Se nu ne mai plângemu si vaietamu de cutari impilari si apesari din partea cutarui adversariu, ci se cautamu numai si vomu vedea, ca ceea ce este elu, dadoresce mai multu neactivitatii nóstre decàtu propriiloru sale fortie si poteri.

Scurtu si bine: se ne implinimu fie-care detorintiele statului seu si chiamarei sale, si din urm'a detorintieloru implinite va resultà radicarea natiunei romane, cà-ci astadi a-si pastra limb'a strabuna nu se mai considera de ceva meritu pentru nime, deórece meritulu e alu strabuniloru nostrii, cari in atâtea tempuri grele, viforóse ni-au conservatu ca unu clenodiu sacru limb'a si natiunea de perire; ér cine se lauda numai cu meritele strabuniloru e asemenea pereloru de pamentu, a caroru partea cea mai buna e in pamentu, ci astadi e datorinti'a fiecarui nascutu romanu, cà se lucre pentru si in folosulu natiunei sale. Domnulu nostru Isusu Christosu a disu: „Nu totu celu ce dice „Dómne, Dómne!“ va intra intru imperati'a mea, ci celu ce face voi'a Tatalui din ceriu“; ér eu dicu, ca nu totu celu ce dice ca e romanu, e si romanu adeveratu, ci acela care lucre cà Romanu — cine in acésta lupta de inaintare face totu ce e datoriu unu romanu a face.

Cadiuti amu fostu si abia de càtiva ani ne radicamu incetisioru, dara noue nu ni e de ajunsu o avèntare incéta, ci impregiurarile nóstre poftescu in modu imperiosu cà se ne silimu a face in tempu scurtu progrese mari si a propasi cu pasi rapedi cu indiecite sirguintie si cu atàtu mai vertosu, cà-ci stamu in faci'a unei lupte neintrerupte — lupt'a natiuniloru in desvoltarea loru culturale pre tóte terenele.

Asia si in acésta lupta daca voimu se avemu folosu si se nu perdemu, dicu si eũ cu Q. Fabiu¹⁾ consulele romanu: dupa cum e demnu de numele nostru mai multu se atitiamu curagiulu ostentiloru luptàndu-ne, decàtu indemnandu-i.“

In urma, dupa cumu ne place a ne glorificà cu descedinti'a nóstra dela vechi'a Roma, cu vechii romani, cu inaltele loru virtuti si moravuri, cu iubirea loru de patria, cu amórea libertatii, cu simplicitatea loru esemplara, cu sciintiele loru, cu glori'a la care s'au radica, cu poterea cu care au domnit etc. etc. tóte intr'unu tempu inainte de acésta cu mai doue mii de ani; asia se lucràm si noi, cà generatiunea ce va urmà dupa noi sè se póta mândri cu noi, se fia superba ca noi cestia de acumu le-amu fostu stramosi si parinti; se póta numera si dintre noi multi Fabricii, Decii, Curii Dentati, Scaevoli, Camili, Grachi, Ciceroni, Catoni, etc. etc. apoi Lucretie, Corneliu, mame totu la atàtia Grachi, Plotine etc. etc.; — dara se nu uitamu niciodata, ce dice Niebuhr: „Rom'a a remasu numai pàna atunci Rom'a, pàna càndu Romanii au fostu Romani!“ adeca ómeni cum se cade.

¹⁾ Titu Liviu L. II. 46.

Clusiu, in 18 Iuniu 1886.

Nestoru Simonu
juristu.

Schitie din istori'a literaturii romane de V. A. Ureche.

Acestu opu anuntiatu fiindu in Nrii „Transilvaniei“ din Ianuariu a. c., cu acea ocaziune amu promisú cá'i vomu in vedera importan'ti'a comunicandu lectoriloru nostri in ca si tabelulu seu bibliograficu care este:

„Productiuni anterióre seculului XVIII.

1. Productiuni religioase:

Anii.

1.	Codicele Voronetian, traduceri bogomilice, venite in Moldov'a in secululu alu XV-lea.	
2.	Codicele Mahacénu. Colectiune de scrieri bogomilice vechi, de Pop'a Gr. din Mahaciu, intre 1580—1619	
3.	Invetiaturile lui Ioan Scarariulu din prim'a jumetate a seculului alu XV-lea, dupa archimandritulu Neofitu Scriban; (epistol'a sa cátra directorulu Ateneului Romanu din Iasi din 1860.	
4.	Catechism — Sibiu (1544 ori	1546)
5.	„ — Brasiovu	1560
6.	Cazani'a. — Corezi. — Sibiu	1560 (?)
7.	Tetravangelulu. — Corezi	1561 (?)
8.	Praciulu, celu ántaiu românú, dupa D. Cretiu	1570
9.	Evangeliarulu conserv. in muzeulu Londr'a de Radulu Gramaticulu.	1574
10.	Psaltirea. — Corezi. — Brasiovu	1577
11.	Cazani'a II. „ — „	1580
12.	Evangeliarulu cu tilcu.	1580
13.	Palia sub Mihaiu Fordasiu	1581
14.	Codicele Pop'a Ioanu din St. Petru: Pascali'a si Flórea daruriloru	1620
15.	Evangeli'a cu tile (editiune nóua a celei din 1580) Alb'a-Iuli'a	1641
16.	Invetiaturi sau cuventari bisericesci — Melhisedec. — Câmpu-Lungu	1642
17.	Cazani'a — Silvestru. — Govor'a	1642
18.	Catechismulu calvinescu alu lui Racóti	1642
19.	Evangeli'a invetiátóre. — Govora	1642
20.	Carte romanésca de invetiaturi. — Metropolitulu Varlaamu. — Iasi	1643
21.	Cazani'a monastirei Dealu	1644
22.	Respunsuri de Varlaamu. — Sucév'a	1645
23.	Siepte taine. — Eustratie log. Iasi	1645
24.	Catechismulu Calvinu (cu litere) Stef. Forgasi. — Alb'a-Iuli'a	1648
25.	Noulu testam. tr. Silvestru Ierom. Belgradu	1648
26.	Psaltirea. — Belgradu	1651
27.	Catechismulu calv. (Racóti. — editiunea II.)	1657
28.	Psaltirea in versuri de Dosofteiu. — Uniew	1673
29.	Acatistier de Dosofteiu. — Uniew	1673
30.	Cluciu sau cheia invetiaturei	1678
31.	Leturghia. — Dosofteiu	1679
32.	Psaltirea slav. rom. — Dosofteiu. — Iasi	1680
33.	Leturghia slavo-romana. — Inocentie Ieromonach. — Bucuresci	1680
34.	Molitvelnic de Dosofteiu. — Iasi	1680
35.	Evangeliile. — Iordache Cantacuzinu. — Bucuresci	1682
36.	Prologulu tuturoru sántiloru. — Dosofteiu.	1683
37.	Paremiile. — Dosofteiu	1683
38.	Apostolu — Bucuresci	1683
39.	Sicriulu de aurú (cuvinte funerarii) Pop'a Ioanu din Vin'ti-Sebesiu	1683
40.	Carare pe scurtu. — Pop'a Ioanu din Vin'ti-Alb'a-Iuli'a	1685
41.	Ciaslovetiu. — Belgradu	1686
42.	Diaconariu. — Belgradu	1687
43.	Bibli'a lui Sierbanu. — Fratii Greceni etc.	1688
44.	Ceaslov. — Belgradu	1689
45.	Euchiridiele. — Buzeu	1690

46.	Pravoslavnic'a marturisire. — Buzeu	1691
47.	Margaritaru. Radu Sierbanu Grecianu. — Bucuresci	1691
48.	Evangeliile. — Sierbanu Greceanu. — Bucuresci	1693
49.	Ceaslovu din Sibiu	1696
50.	Triodu. — Buzeu	1697
51.	Evangeli'a. — Snagovu	1697
52.	Leturghia. — Tergoviste	1697
53.	Leturghia. — Rómnicu	1698
54.	Mineile Slavon-roman. — Buzeu	1698
55.	Molitvelnicu romanu-grecu. — Buzeu	1699
56.	Maximu Peloponesianulu. — Snagovu	1699
57.	Kiriacodromion. — Belgradu	1699
58.	Invetiaturile crestinesci de George Radovici. — Snagov	1700

2. Producere filosofice:

1.	Invetiaturile lui Neagoe Voda	1513—21
2.	Divanulu sau gálcév'a intieptulu cu lumea	1698

3. Istoria:

1.	Unele isvóde ale nóstre, citatu de Gr. Ureche pâna la	1540
2.	Letopisetiulu celu latinescu, citatu de Gr. Ureche, pâna la	1502
3.	Letopisetiulu Moldovenescu (mai multe editiuni de intindere diversa)	
4.	Letopisetiulu lui Gr. Ureche	1646
5.	Cronica anonima (munténa) scrisa de mai multi autori, pâna la secululu alu XVII-lea.	
6.	Adnotatorii Eustratie Logof., Simionu Dascalulu si Misailu Calugarulu.	
7.	Cronic'a lui Mironu Costinu	1677
8.	Cronic'a Fagarasiului. ¹⁾	1690
9.	Cronic'a dela Versieti. ²⁾	
10.	Cronologi'a Iancului Voda. ³⁾	
11.	Cronic'a anonima, reu atribuita lui Milescu.	
12.	Viati'a si faptele lui Neagoe Voda. ⁴⁾	
13.	Viati'a patriarhului Nifon.	
14.	Cronic'a bisericeii catholice. — Iasi.	
15.	Cronic'a bisericeii catholice. — Tergovistea.	
16.	Viati'a lui Mihaiu Vitézulu tradusa latinesce de Walter.	
17.	Cronic'a lui Michailu Mocs'a.	
18.	Cronic'a lui Const. Capitanulu.	
19.	Letop. de Radu Grecénu, continuatu de Radu Popescu.	
20.	Némulu boeriloru, de acelasi.	
21.	Cronic'a versificata a lui Mironu Costinu.	
22.	Cronol. versificata de Dosofteiu.	
23.	Chronografulu lui Pavelu Stefanescu	1650
24.	Geografi'a Ardélului	1660—1680

4. Jurisprudinti'a:

1.	Pravile scrise, la cari se referu uricele domnesci inainte de 1646. — Jus Valachiae, Na Prawiè Woloskiem.	
2.	Pravil'a. — Brasiovu	1580
3.	Pravil'a mica. — Govor'a	1640
4.	Cartea Romanésca de pravile	1646 (Iasi).
5.	Indreptarea legei. — Tergoviste	1652

5. Filologie:

1.	Luc'a Stroici. — Scriere cu litere	1593
2.	Incercare de poetica, de Mironu Costinu (cá Predoslovie la Viati'a Iumei).	
3.	Grigorie Ureche. Opinie despre limb'a Romána (1646)	

¹⁾ Apud Const. Capitanulu. — Magasinulu istoricu I.

²⁾ Apud Balcescu.

³⁾ Apud Balcescu.

⁴⁾ Archiv'a istorica, T. I. pag. I.)

4. Anonimulu (disu Milescu) despre limb'a Cutiovlahiloru 1670?
5. *Lexicon romano-slavon din secululu alu XVII-lea* ⁵⁾.
6. *Dictionariu Slavono-Moldovenescu anonimu, finea seculului alu XVII-lea* ⁶⁾.

6. *Oratori'a:*

1. *Cuvèntari bisericesci de Tiambulac, sub Alecsandru celu bunu* 1401
2. *Urme de elocintia de tribuna, in Cronice.*
3. *Luc'a Cârja. Discursu către Regele Polonu Sigismundu I.* 1523

7. *Literatur'a populara:*

1. *Cimilituri.—Povesti.—Cântece.—Doine.—Balade.*
2. *Versuri scrise de Varlaam Metropolitulu, si de Dosofteiu, la cărțile bisericesci etc.*
3. *Viati'a lumii de Mironu Costinu* 1670
4. *Poesi'a de Halici* 1674
5. *Alexandri'a.*
6. *Varlaam si Iosaf, de Udriste Nasturelu.*
7. *Si alte scrieri bogomilice si apocrife.*

Concursu.

Devenindu in vacantia urmatóarele stipendii, si anume:

A) 1. Unu stipendiu de 50 fl. pe anu din fundatiunea anonima „Dobăca,” destinatu pentru unu gimnasistu nascutu in fostulu comitatu alu Dobăcei.

2. Unu stipendiu de 40 fl. pe anu, din fundatiunea „Radu M. Riureanu” pentru studenti la gimnasiu.

3. Unu stipendiu de 60 fl. pe anu din fundatiunea „Galiana” pentru studenti la gimnasiu.

Mai departe fiindu vacante urmatóarele:

B) 4. Unu ajutoriu de 60 fl. pe anu, pentru tineri s'au tinere, cari aru voi se invetie la vre-unu institutu sau corporatiune industriala din patria, vre-un'a din meseriile: tiesutulu de pânzarii, covoara, parti de imbracaminte pe resbóie mai perfectionate sau cusatura de albituri, broderii sau croitoria superióra de dame sau barbati, sau art'a orologeriei, juvergiei (argintariei) sau a farmaciei.

5. Unu ajutoriu de 20 fl. pe anu din fundatiunea „Tofaléna” pentru tineri descendenti din vre-o familia de ale fostei comune „Tofalau”, cari aru voi se invetie vre-o meserie óre care.

6. 16 ajutóre à 25 fl. pe anu, menite pentru tineri romani, cari voiescu a invetia vre-o meserie, dar mai cu sama: rotaria, lemnaria (bardasia), fauraria, masaria (templaria), cismaria, palarieria, curelaria, sielaria, masinaria agricola.

Prin acésta se escrie concursu.

Cererile au a se inainta comitetului Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu in Sibiu, *pána la 1 Aprilie st. n. 1887.* Cererile intrate mai târziu nu se voru considerá.

Aspirantii la vre-unulu din stipendiile amintite sub A. 1—3 au se acluda la suplicele loru:

a) carte de botezu in originalu sau in copia legalisata;

b) testimoniu scolasticu de pe sem. I. alu anului scol. curgetoriu;

c) atestatu de frécuentare dela directiunea institutului, in care cercetéza scól'a de presentu;

d) atestatu de paupertate sau de orfanu, daca concurentulu e orfanu.

Conformu litereloru fundationale, la obtinerea stipendiului de sub 3. din fundatiunea „Galiana”, ceteris paribus va avea preferintia acela dintre concurenti, carele va dovedí, ca se trage din famili'a fondatorului, si anume din famili'a „Popu si Antonu”.

⁵⁾ Proprietate a D-lui D. Sturdz'a.
⁶⁾ Vedi analele Academiei din 1869.

Suplicantii la vre-unulu din ajutóarele amintite sub B. 4—6 au se presente urmatóarele documente:

a) atestatu de botezu in originalu sau in copia legalisata;

b) testimoniu scolasticu de celu puçinu 4 clase elementare;

c) atestatu, cà se afla deja lucrându la vre-unu maiestru sau corporatiune, si cu ce succesu.

Aspirantii la ajutóarele de sub 5, 6, voru avea se astérna in originalu sau in copia legalisata si contractulu inchieiatu cu maiestrulu conformu §. 61 alu legi industriale (art. leg. XVII 1884).

d) atestatu de moralitate dela autoritatea competenta locala;

e) adeverinta dela parinti sau tutori, cà suntu decisí a lasá pe fiii sau pupiliu loru la invetiatura pâna se voru perfectoná pe deplinu.

Din siedinti'a comitetului Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, ținuta la Sibiu, 1 Ianuarie, 1887.

Iacob Bolog'a,
v.-pres.

Dr. I. Crisianu,
secretariu.

Anuntiu de abonamentu.

Cu 1 Ianuaru 1887 se incepe cursulu alu XVIII-lea alu foiei

**„TRANSILVANI'A”
pe anul u 1887.**

Pentru nemembrii pretiulu este 3 fl. v. a. pe anulu intregu. Afara din monarchia 9 franci. Pe creditu nu se dà; nici se primesce abonamentu pe semestru, ci numai pe anulu intregu.

Banii de prenumeratiune se trimitu cu mandatu postal de a dreptulu la **Comitetulu Asociatiunei transilvane in Sibiu.**

Pe lângá alte scrieri destinate pentru publicare, se primescu ori-ce anuntii bibliografice, cumu si recensuni sau dari de sama, inca si critice scrise in spiritu obiectivu asupr'a productelor literarie, scientifique si artistice.

Spre a se face de aici espeditiunile càtu mai regulatu, ddni membrii noi si ddni prenumeranti sunt rogati, cà pe lângá scrierea càtu mai limpede a numelui, connumelui si localitatiei, se nu'si pregete a pune esactu si post'a din urma, in tóte casurile unde locuintiele nu se afla in cetate sau orasiu bine cunoscutu si frequentatu.

Multime mare de comune au acelasi nume, càte 4—6 pâna la 14 comune totu cu unu nume. De aceea in casuri nenumerate cauta se adaogemu la adresa si comitatulu sau districtulu in care ne aflamu, cà se nu ratacésca adresele dintr'unu comitatu in altulu, din o tiéra in alt'a.

Mai multe sute de comune au nomenclatur'a loru in câte trei si patru limbi. In casuri de acestea se nu credemu cà espeditorii postelor cunoscu tóte comunele dupa tóte numele loru, ci trebue se puna insusi abonatulu numele comunei in câte doue limbi si anume in limb'a statului. Din lipsa de adrese esacte mii de scrisori si diarie se intorcu inapoi la post'a de unde s'au trimisu in lumea larga, éra apoi daca nu se iau dela posta, in câteva luni se ardu.

Redactiunea.